

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุและแนวทางป้องกันพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนวัยรุ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้ทบทวนความรู้จาก ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดที่น่าสนใจเป็นลำดับ ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

1.1 ความหมายและประเภทของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

1.2 สถานการณ์การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

1.3 ผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

2. วิถีวัฒนธรรม พฤติกรรมการดื่มและปัจจัยการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น

2.1 วิถีวัฒนธรรมอีสานเกี่ยวกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น

2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น

2.3 งานวิจัยในประเทศ

2.4 งานวิจัยต่างประเทศ

2.5 รูปแบบความสัมพันธ์ตามภาวะสันนิษฐานของปัจจัยเชิงสาเหตุการดื่ม

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนวัยรุ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. การป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

3.1 นโยบายและมาตรการป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย

3.2 งานวิจัยในประเทศ

3.3 งานวิจัยต่างประเทศ

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ความหมายและประเภทของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

องค์การอนามัยโลก (WHO, 2001 b, p. 1) ได้ให้ความหมายของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

(Alcohol Beverages) ว่าเป็นของเหลวที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ชนิดดื่ม หรือเอทานอล

(Ethanol) ส่วนใหญ่ได้มาจากการหมัก หรือได้จากการหมักแล้วกลั่น

ประเทศไทยมีการใช้คำว่า สุรา เช่นเดียวกับคำว่า เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดังเช่น พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 “สุรา” หมายความว่ารวมถึง วัตถุทั้งหลายหรือของผสมที่มีแอลกอฮอล์ ที่ซึ่งสามารถดื่มกินได้เช่นเดียวกับน้ำสุรา หรือซึ่งกินไม่ได้ แต่เมื่อได้ผสมกับน้ำหรือของเหลว อย่างอื่นแล้วสามารถดื่มกินได้ เช่นเดียวกับน้ำสุรา

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของ สุรา หมายถึง เหล้า น้ำเมาที่ได้มาจากการกลั่น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 1207)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของแอลกอฮอล์ หมายถึง สารอนินทรีย์ชนิดหนึ่ง ลักษณะเป็นของเหลว กลิ่นฉุน ระเหยได้ง่าย มีจุดเดือดที่อุณหภูมิ 78.5 องศาเซลเซียส มีชื่อเต็มว่า เอทิลแอลกอฮอล์ โดยปกติเกิดจากการหมักสารประเภทแป้งหรือน้ำตาลผสมยีสต์ซึ่งเรียกว่า แป้งเชื้อ หรือเชื้อหมักเป็นองค์ประกอบสำคัญของสุรา เมื่อดื่มเข้าไปจะออกฤทธิ์ทำให้เกิดอาการมึนเมา ใช้ประโยชน์ในการเป็นตัวทำละลายและเป็นเชื้อเพลิง เป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 1399)

พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ให้ความหมายของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หมายความว่า สุราตามกฎหมายว่าด้วยสุรา ทั้งนี้ไม่รวมถึงยา วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น (ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, 2551, หน้า 35)

สรุปได้ว่า “เครื่องดื่มแอลกอฮอล์” หรือ “สุรา” หมายถึง เครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของ เอทิลแอลกอฮอล์ ที่ได้มาจากการหมักหรือการกลั่น ใช้เพื่อการดื่มหรือกินเท่านั้น และเมื่อดื่มเข้าไปแล้วก่อให้เกิดอาการมึนเมา

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือ สุรา ที่สังคมไทยและประชาคมทั่วโลกบริโภคนั้นมีมากมายหลายชนิด มีความแตกต่างกันออกไป ทั้งในปริมาณของแอลกอฮอล์ วัสดุที่ใช้ รวมไปถึงขั้นตอนและวิธีการผลิต ซึ่งสามารถแยกเป็นประเภทและชนิดได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ สุรา ประเภทที่กลั่นแล้ว และสุราหมัก (ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, 2549, หน้า 3)

สุรา แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. สุราประเภทที่กลั่นแล้ว ได้แก่

1.1 เหล้าบรันดี เป็นสุราประเภทกลั่นที่รสเข้มข้นที่สุด และมีราคาแพงเนื่องจากเป็นเหล้าที่กลั่นจากองุ่น มีกรรมวิธีการผลิตและขั้นตอนในการบ่ม

1.2 วิสกี้ เป็นสุราประเภทกลั่นที่ทำมาจากข้าว ไม่ว่าจะเป็นข้าวบาเลย์ ข้าวไรย์ ข้าวโอ๊ต ข้าวโพด หรือข้าวเหนียวโดยนำมาหมัก กลั่น แล้วนำไปบ่ม

1.3 เหล้ารัม เป็นสุราที่กลั่นมาจากน้ำอ้อย กากน้ำตาลและน้ำเชื่อม และอาจจะผสมกับผิวส้มและผลไม้อื่น ๆ เพื่อให้ได้รสชาติที่ดีขึ้น

1.4 วอดก้า เป็นสุราที่มีลักษณะคล้ายวิสกี้ ทำมาจากข้าวสาลี แต่มีปริมาณแอลกอฮอล์สูงกว่าวิสกี้

1.5 เหล้าคอกเทล คือ การนำเอาเหล้าหลายชนิดมาผสมตามสูตร แล้วแต่รสนิยมของผู้ดื่ม

1.6 เหล้าขาว เป็นเหล้าที่ผลิตมากในเอเชีย เหล้าจีนที่เรียกว่า สาเก ก็รวมอยู่ในสุราประเภทนี้ เหล้าขาวทำมาจากกลั่นน้ำตาล ข้าว น้ำตาลมะพร้าว ตาลโคโค

2. สุราหมัก ได้แก่

2.1 แชมเปญ เป็นเหล้าหมัก คือ เป็นสุราที่ไม่ผ่านกระบวนการกลั่น ทำมาจากองุ่น มีลักษณะพิเศษ คือ จะมีฟองก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ผสมอยู่คล้ายเบียร์

2.2 ไวน์ คือ เหล้าผลไม้หมักที่เก่าที่สุดในโลก วัตถุดิบในการทำไวน์ คือ องุ่น ไวน์ต่างจากแชมเปญตรงที่ไวน์ไม่มีฟอง กรรมวิธีในการผลิตก็ไม่ซับซ้อนเท่ากับแชมเปญ

2.3 เบียร์ เป็นสุราที่มีการบริโภคสูงสุด เบียร์ทำมาจากข้าวบาเลย์ หมัก อบ และบดคั้นให้สุกแล้วใส่ถังหมัก เมื่อหมักเสร็จแล้วจึงใส่เชื้อยีสต์

2.4 เหล้าหมักพื้นบ้าน เหล้าชนิดนี้ผลิตขึ้นง่าย ๆ โดยใช้ข้าว

ดิกิริ (Proof) หมายถึง ความเข้มข้นเป็นร้อยละของปริมาณแอลกอฮอล์ที่มีอยู่ในเครื่องดื่ม เช่น เหล้า 100 ดิกิริ หมายถึง เหล้าที่มีแอลกอฮอล์ 100 ส่วน ผสมน้ำ 100 ส่วน ส่วนเหล้า 80 ดิกิริ หมายถึง เหล้าที่มีแอลกอฮอล์ 80 ส่วน ผสมน้ำ 100 ส่วน โดยเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แต่ละชนิดจะมีดิกิริต่างกัน ดังแสดงรายละเอียดดังนี้

ชนิดของเครื่องดื่ม	ปริมาณของเอทิลแอลกอฮอล์ (ดิกิริ)
เหล้ารัม	50-60
บรั่นดี	40-50
วิสกี้	40-50
ยีน	40-50
เหล้าขาว	35-50
แชมเปญ	15-40
ไวน์	8-15
เบียร์	4-8

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือที่คนไทยเรียกว่า สุราหรือเหล้า เป็นสารธรรมชาติที่ได้มาจากกระบวนการหมักน้ำตาล เช่น จากข้าว องุ่น ข้าวโพด กับยีสต์ เกิดเป็นสารที่เรียกว่า เอทานอล (Ethanol) ซึ่งเรียกกันทั่วไปว่าแอลกอฮอล์ ซึ่งแอลกอฮอล์โดยตัวของมันเองไม่มีรสหรือกลิ่นแต่รส

หรือกลั่นที่ได้มาจากการหมักและแต่งกลิ่น เครื่องดื่มแอลกอฮอล์แต่ละชนิดมีความเข้มข้นของแอลกอฮอล์แตกต่างกัน จึงใช้คำว่า 1 ดั้มมาตรฐานเป็นตัวบอกปริมาณของแอลกอฮอล์ ซึ่ง 1 ดั้มมาตรฐาน หมายถึง เบียร์ 1 แก้ว ขนาด 285 มิลลิลิตร หรือ ไวน์ 1 แก้วเล็ก ขนาด 100 มิลลิลิตร หรือ เหล้า 1 แก้ว ขนาด 30 มิลลิลิตร

ดั้มมาตรฐาน (Standard Drink) เป็นการกำหนดค่ามาตรฐานของปริมาณแอลกอฮอล์บริสุทธิ์ 10 กรัมในเครื่องดื่มชนิดต่าง ๆ ที่ใช้ในหลายประเทศ โดยไม่คำนึงว่าเครื่องดื่มนั้นจะเป็นเบียร์ หรือสุรา ผลกระทบที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดจากชนิดของเครื่องดื่ม แต่เกิดจากปริมาณแอลกอฮอล์ที่ดื่มเข้าไป ซึ่งในแต่ละประเทศกำหนด 1 ดั้มมาตรฐานที่แตกต่างกันไป สำหรับในประเทศไทยหนึ่งดั้มมาตรฐาน (One Standard Drink) หรือ 1 ครึ่งแก้ว หมายถึง ปริมาณของแอลกอฮอล์ที่เท่ากันในสุราชนิดต่าง ๆ คือมีปริมาณแอลกอฮอล์เท่ากับ 10 กรัม ขึ้นอยู่กับชนิดของสุรา ดังนี้ (ทรงเกียรติ ปิยะกะ และคณะ, 2545, หน้า 116)

เบียร์ชนิดอ่อน (Light Beer) 1.5 กระป๋อง มีความเข้มข้นของแอลกอฮอล์ 2-2.9 %

เบียร์ชนิดกลาง (Mild Strength Beer) 1 กระป๋อง มีความเข้มข้นของแอลกอฮอล์ 3-3.9 %

เบียร์ชนิดแรง (Heavy Beer) 3/4 กระป๋อง มีความเข้มข้นของแอลกอฮอล์ 4-5 %

ไวน์ธรรมดา 1 แก้ว ขนาด 100 มิลลิลิตรมีความเข้มข้นแอลกอฮอล์ 12.5 %

ไวน์เข้มข้น (Fortified Wine) 1 แก้ว ขนาด 60 มิลลิลิตรมีความเข้มข้นแอลกอฮอล์ 20.5 %

เหล้า (Spirit) 1 ถ้วยเล็ก 30 มิลลิลิตร มีความเข้มข้นแอลกอฮอล์ 40 %

สถานการณ์การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

องค์การอนามัยโลกระบุว่า ทุกวันนี้ทั่วโลกมีผู้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำนวนมากกว่า 2,000,000,000 คน ซึ่งได้รับผลกระทบจากพิษของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ด้วยการเป็น โรคจากพิษสุรา มีจำนวนประมาณ 76,000,000 คน มีผู้เสียชีวิตจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ประมาณ 2,300,000 คน ต่อปี โดยมีคนเสียชีวิตจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ถึงชั่วโมงละ 300 คน นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจต่อทุกประเทศทั่วโลก เช่น ประเทศแคนาดาสูญเสียเกือบ 300,000 ล้านบาท และประเทศนิวซีแลนด์สูญเสียกว่า 600,000 ล้านบาท (ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, 2549, หน้า 10) เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสาเหตุการตายของคน 1.8 ล้านคนทั่วโลก คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 3.2 ของการตายทั้งหมด และยังเป็นสาเหตุทำให้เกิดการสูญเสีย 58.3 ล้านปีคุณภาพชีวิต (Disability-adjusted Life Year (DALY)) ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 40 ของปีที่สูญเสียทั้งหมด (WHO, 2007, p.12)

องค์การอนามัยโลก (WHO, 2005, p. 24) โดยข้อมูลของ Food and Agriculture Organization of the United Nation (FAO) ได้จัดอันดับปริมาณการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบ ปรากฏว่าในปี พ.ศ. 2544 (ค.ศ. 2001) ประเทศไทยถูกจัดอันดับ

การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกประเภทอยู่ที่อันดับ 40 โดยมีปริมาณการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 8.47 ลิตรต่อคนต่อปี ซึ่งหากแยกประเภทแล้ว พบว่า คนไทยดื่มเหล้ากลั่น (Spirite) มากกว่าเบียร์และไวน์ โดยดื่มเหล้ากลั่น 7.13 ลิตรต่อคนต่อปี จัดอยู่อันดับที่ 5 ของโลก ดื่มเบียร์ จำนวน 1.31 ลิตรต่อคนต่อปี จัดอยู่อันดับที่ 85 ของโลก และดื่มไวน์ จำนวน 0.04 ลิตรต่อคนต่อปี จัดอยู่อันดับที่ 124 ของโลก แนวโน้มการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของคนไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 ถึงปี พ.ศ. 2544 พบว่าคนไทยมีอัตราการดื่มที่เพิ่มสูงขึ้น คือจากอันดับที่ 50 ในปี พ.ศ. 2539 เป็นอันดับที่ 44 ในปี พ.ศ. 2540 อันดับที่ 43 ในปี พ.ศ. 2543 และอันดับที่ 40 ในปี พ.ศ. 2544 ประเภทของการดื่มเบียร์ไวน์และเหล้ามีลำดับที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลจากฐานการศึกษาขององค์การอนามัยโลก (WHO, 2004, p. 45) ได้เปรียบเทียบข้อมูลปริมาณการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทยด้วย จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า คนไทยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 0.26 ลิตรต่อคนต่อปี ในปี พ.ศ. 2504 และเพิ่มขึ้นมาเรื่อย ๆ จนถึง 8.47 ลิตรต่อคนต่อปี ในปี พ.ศ. 2547 นั่นคือเพิ่มขึ้น 33 เท่าในระยะเวลา 43 ปี

อันดับโลกของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของคนไทยเพิ่มขึ้นทุกประเภท ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541-2544 โดยที่คนไทยดื่มเหล้ากลั่น (Spirite) เพิ่มจากอันดับที่ 9 เป็นอันดับที่ 6, 6 และ 5 ของโลก โดยดื่มเหล้ากลั่น (Spirite) จำนวน 6.61, 7.16, 7.12 และ 7.13 ลิตรต่อคนต่อปี ตามลำดับ คนไทยดื่มเบียร์เป็นอันดับที่ 102, 102, 92 และ 85 ตามลำดับ โดยดื่มเบียร์ 1.09, 1.13, 1.25 และ 1.31 ลิตรต่อคนต่อปี ส่วนอันดับการดื่มไวน์ของคนไทย ขยับจากอันดับที่ 146 เป็น 138, 132 และ 124 ของโลก โดยดื่มไวน์ 0.01, 0.03, 0.03 และ 0.04 ลิตรต่อคนต่อปี และโดยภาพรวมของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกประเภท คนไทยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อยู่ที่อันดับ 50 ในปี พ.ศ. 2541 และเพิ่มอันดับขึ้นเป็นอันดับที่ 44, 43 และ 40 ในปี พ.ศ. 2542-2544 ตามลำดับ โดยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รวม 7.71, 8.31, 8.40 และ 8.47 ลิตรต่อคนต่อปี (ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, 2548, หน้า 4)

ปัจจุบันปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทยได้ขยายวงกว้างไปในทุกชุมชน เนื่องจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสารเสพติดที่ถูกกฎหมายและสังคมยอมรับ เห็นได้จากรายงานการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ เมื่อปี 2546 พบว่า คนไทยอายุ 11 ปีขึ้นไป ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำนวน 18.61 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 35.46 ของประชากรอายุ 11 ปี ขึ้นไป แยกเป็นเพศชาย 15.51 ล้านคนหรือร้อยละ 60.80 ของเพศชายอายุ 11 ปีขึ้นไป เป็นเพศหญิง 3.95 ล้านคน หรือร้อยละ 14.51 ของเพศหญิงหรือ ผู้ชายดื่มมากกว่าผู้หญิง 5 เท่า จากรายงานการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2548 พบว่า ประชากรไทยที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 49.4 ล้านคน เป็นผู้ที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 16.1 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 32.7 ในจำนวนผู้ที่ดื่ม

เครื่องดัดแอลกอฮอล์เป็นเด็กและเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 15-24 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.5 และจากรายงานการสำรวจพฤติกรรม การสูบบุหรี่และดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชากร พ.ศ. 2550 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ประชากรที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป มีจำนวน 51.2 ล้านคน เป็นผู้ที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำนวน 14.9 ล้านคน หรือร้อยละ 29.3 โดยผู้ชายดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากกว่าผู้หญิงประมาณ 6 เท่า

รายงานจากการสำรวจสุขภาพของอนามัยครั้งที่ 3 พ.ศ. 2547 พบว่า การดื่มของวัยรุ่นไทยมีแนวโน้มมากขึ้นและเพิ่มสูงขึ้นกว่าอดีตที่ผ่านมา เพศชายวัย 11-19 ปี ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีจำนวนประมาณ 1.06 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 21.23 ของประชากรในกลุ่มอายุนี้ และเพศหญิงอายุ 15-19 ปี เป็นกลุ่มที่มีการเพิ่มของการดื่มมากขึ้นเกือบ 6 เท่าในช่วง 7 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2539-2546) คือ เพิ่มจากร้อยละ 1.0 เป็นร้อยละ 5.6 และเพศหญิงที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีอายุ 15-19 ปี ร้อยละ 14.1 เป็นกลุ่มที่ดื่มประจำ คือ ดื่ม 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์ถึงดื่มทุกวัน (ขงยุทธ ขจรธรรม, 2547, หน้า 6) สอดคล้องกับรายงานการสำรวจพฤติกรรม การสูบบุหรี่และดื่มสุราของประชากร พ.ศ. 2550 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า กลุ่มเด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ตอนต้น มีอัตราการเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนของผู้ที่มีพฤติกรรม การดื่มประจำมากกว่ากลุ่มอื่น คือ กลุ่มอายุ 11-14 ปี (จากร้อยละ 0.0 เป็นร้อยละ 0.3) อายุ 15-19 ปี (จากร้อยละ 4.7 เป็นร้อยละ 6.8) และ อายุ 20-24 ปี (จากร้อยละ 15.0 เป็นร้อยละ 19.3) นับว่าเป็นสัญญาณอันตรายที่บ่งชี้ความเลวร้ายของสถานการณ์การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในหมู่เด็กและเยาวชนซึ่งสะท้อนว่าขณะนี้เด็กและเยาวชนกำลังถูกมอมเมาให้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างมาก หากรัฐและสังคมไม่มีมาตรการใด ๆ ที่เพียงพอ อนาคตเด็กไทยจะติดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จำนวนมาก

จากรายงานการสำรวจอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ. 2549 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า คนไทยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เกือบ 1 ใน 3 นิยมดื่มประจำมากกว่าดื่มนาน ๆ ครั้ง ซึ่งศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (2550, หน้า 3) ได้วิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรม การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชากรไทยเปรียบเทียบกับแนวโน้ม 10 ปี จำแนกตามเพศ กลุ่มอายุต่างๆ และเขตการปกครอง พบว่า จากปี 2539-2549 ความชุกของผู้ที่ดื่มประจำ (ดื่มทุกวันหรือเกือบทุกวัน, ดื่ม 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์, ดื่ม 1-2 ครั้งต่อเดือน) เพิ่มขึ้นในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลเท่ากัน คือ เพิ่มขึ้นร้อยละ 11 (ในเขตเทศบาลจากร้อยละ 15.8 เป็นร้อยละ 17.5 และนอกเขตเทศบาลจากร้อยละ 17.1 เป็นร้อยละ 18.9) เพศหญิงมีแนวโน้มการดื่มแบบประจำมากกว่าเพศชายถึง 3 เท่า โดยที่เพศหญิงเพิ่มขึ้นร้อยละ 30 (จากร้อยละ 2.3 ในปี 2539 เป็นร้อยละ 3.0 ในปี 2549) และเพศชายเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 (จากร้อยละ 28.3 เป็นร้อยละ 31.5) และที่สำคัญมีการเพิ่มอย่างชัดเจนในกลุ่มเด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ตอนต้น คือ กลุ่มอายุ 11-14 ปี (จากร้อยละ 0.0 เป็นร้อยละ 0.3) กลุ่มอายุ 15-19 ปี

(จากร้อยละ 4.7 เป็นร้อยละ 6.8) และกลุ่มอายุ 20-24 ปี (จากร้อยละ 15.0 เป็นร้อยละ 19.3)

สรุปพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แบบประจำโดยภาพรวมแล้ว พบว่า เด็ก เยาวชน และผู้หญิง คือ กลุ่มเฉพาะที่น่าเป็นห่วง เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นของผู้ที่มีพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แบบประจำมากกว่ากลุ่มอื่น แนวโน้มการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2539-2549) แบบประจำเพิ่มขึ้นทั้งสองเพศ โดยเพศหญิงมากกว่าเพศชาย 3 เท่า แนวโน้มการดื่มแบบประจำเพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยเฉพาะในเด็กเยาวชน และผู้ใหญ่ตอนต้น และแนวโน้มการดื่มแบบประจำเพิ่มขึ้นในเขตเทศบาลเท่ากับในเขตเทศบาล นับว่าเป็นสัญญาณอันตรายที่บ่งชี้ความเลวร้ายของสถานการณ์การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มเด็กและเยาวชน

สถานการณ์การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังคงน่าเป็นห่วง โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนและนักศึกษา เนื่องจากเด็กและเยาวชนเห็นว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นเรื่องดี น่าตื่นเต้น และการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้กลายเป็นค่านิยมอย่างหนึ่งที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตของคนไทยปัจจุบัน ประเภทของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นิยมดื่ม 3 ลำดับแรก คือ เบียร์ (ร้อยละ 45.7) รองลงมาคือสุราขาว และสุราสีขี้หอยไทย ตามลำดับ (ร้อยละ 39.2 และ 10.7) พบว่า ผู้หญิงนิยมดื่มเบียร์มากกว่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ประเภทอื่น คือ ร้อยละ 59.6 ในขณะที่ผู้ชายนิยมดื่มทั้งเบียร์และสุราขาวในสัดส่วนที่สูง คือร้อยละ 43.1 และ 41.7 ตามลำดับ หากพิจารณาตามเขตการปกครอง พบว่า ประชากรในเขตเทศบาล นิยมดื่มเบียร์มากที่สุด (ร้อยละ 60.6) ในขณะที่นอกเขตเทศบาล นิยมดื่มสุราขาว (ร้อยละ 48.0) สำหรับกลุ่มเยาวชนและวัยทำงานนิยมดื่มเบียร์มากที่สุด คือ ร้อยละ 56.0 และ 45.4 ตามลำดับ ส่วนวัยสูงอายุดื่มสุราขาวมากที่สุด คือร้อยละ 56.2 สาเหตุของการเริ่มดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์พบว่า ส่วนใหญ่มาจากการเข้าสังคม/การสังสรรค์ (ร้อยละ 41.2) รองลงมา คืออยากทดลองดื่ม และตามอย่างเพื่อน (ร้อยละ 29.8 และ 23.3 ตามลำดับ) และผู้หญิงเริ่มดื่ม เพราะการเข้าสังคม/การสังสรรค์สูงกว่าผู้ชายมากเกือบเป็น 2 เท่า คือ ร้อยละ 61.0 และ 37.6 ตามลำดับ และอยากทดลองดื่มสูงถึงร้อยละ 32.7 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2547, หน้า 3-4)

รายงานพฤติกรรมเสี่ยงในกลุ่มนักเรียนนักศึกษาจากการสอบถามนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลายและนักศึกษาปี 1 ทุกภูมิภาคของประเทศทั้งในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 11.0 ชอบดื่มสุรา รองลงมาได้แก่ เที่ยวกลางคืน ร้อยละ 8.3 สูบบุหรี่ร้อยละ 6.1 เล่นการพนันร้อยละ 2.8 มีเพศสัมพันธ์ร้อยละ 1.8 และเล่นพนันบอล ร้อยละ 1.7 เมื่อแยกตามระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยปีที่ 1 มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมมากที่สุด รองลงมาคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และมัธยมศึกษาตอนต้น ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่ายังมีนักเรียนนักศึกษาที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงอยู่จำนวนหนึ่งซึ่งทุกฝ่าย

ที่เกี่ยวข้องควรต้องร่วมกันดูแลแก้ไขและป้องกันเด็กและเยาวชนเข้าไปมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2544, หน้า 15) และข้อมูลจากการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุรา ปี 2547 และการสำรวจอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ.2549 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่รายงานโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในรายงานภาวะสังคมไทยเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2550 ระบุว่าเด็กอายุ 11-19 ปี ทั้งประเทศที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีจำนวน 750,500 คน แบ่งเป็นผู้ดื่มครั้งคราว 720,400 คน และดื่มประจำ 30,100 คน พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นประจำเพิ่มขึ้นเกือบ 3 เท่า ในปี 2549 เมื่อเทียบกับปี 2547 โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีวัยรุ่นที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นประจำเพิ่มขึ้นถึง 15 เท่า

ผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

เป็นที่ยอมรับทั่วไปว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อผลเสียต่อสุขภาพ แต่แนวโน้มจำนวนผู้ดื่มและปริมาณการดื่มกลับเพิ่มสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งในเชิงสุขภาพและสังคมในหลายด้าน ได้แก่

1. ผลกระทบทางด้านสุขภาพ

องค์การอนามัยโลก (WHO, 2004, p. 85) ระบุว่า การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสาเหตุการเกิดโรคมามากกว่า 60 โรค ได้แก่ กลุ่มโรคที่เกิดจากแอลกอฮอล์โดยตรง เช่น โรคจิตจากสุรา (Alcoholicpsychosis) โรคติดสุรา (Alcohol-dependence Syndrome) โรคใช้สุราเกินขนาด (Alcohol Abuse) ประสาทเสื่อมจากสุรา (Alcoholic Polynuropathy) โรคกล้ามเนื้อหัวใจเสื่อมจากสุรา (Alcoholic Cardiomyopathy) โรคกระเพาะอักเสบจากสุรา (Alcoholic Gastritis), โรคตับแข็งจากสุรา (Alcoholic Liver Cirrhosis) อาการระดับแอลกอฮอล์ในเลือดสูงเกิน(Excess Blood Alcohol) และอาการเอทานอลและเมทานอลเป็นพิษ (Ethanol and Methanol Toxicity) กลุ่มโรคที่ได้รับอิทธิพลจากแอลกอฮอล์ เช่น มะเร็งช่องปาก (Oropharyngeal Cancer) มะเร็งหลอดอาหาร (Oesophageal Cancer) มะเร็งตับ (Liver Cancer) มะเร็งเต้านมในผู้หญิง (Female Breast Cancer) มะเร็งกระเพาะ (Stomach Cancer) มะเร็งลำไส้ใหญ่ (Colon and Rectum Cancer) มะเร็งรังไข่ (Ovarian Cancer) โรคเลือดออกในสมอง (Haemorrhagic Stroke) โรคความดันโลหิตสูง (Hypertension) โรคหัวใจเต้นไม่สม่ำเสมอ (Cardiac Arrhythmias) โรคหัวใจล้มเหลว (Heart Failure) กลุ่มโรคความผิดปกติของเด็กในครรภ์ที่มารดาดื่มแอลกอฮอล์ (Fetal Alcohol Spectrum Syndrome) โรคซึมเศร้า (Depression) โรคลมชัก (Epilepsy) โรคตับอ่อนอักเสบแบบเฉียบพลันและแบบเรื้อรัง (Acute and Chronic Pancreatitis) และกลุ่มผลกระทบต่อสุขภาพแบบฉับพลัน เช่น อุบัติเหตุ (Accidental Injury) การถูกสารพิษ (Poisoning) การฆ่าตัวตาย (Suicide) ความรุนแรงและการทำร้าย (Interpersonal Violence and Assaults) เป็นต้น

ข้อมูลสรุปผลจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ทำให้เกิดพิษต่อร่างกาย ของสำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (2548, หน้า 60) สรุปว่า

1. พิษของแอลกอฮอล์ต่อสมอง มีทั้งเฉียบพลันและเรื้อรัง ซึ่งพิษแบบเฉียบพลัน ได้แก่
Alcohol Intoxication แบ่งเป็นพิษเล็กน้อยแตกต่างกันไป ตามระดับแอลกอฮอล์ในเลือดคือ

20 mg% = 1 drink จะทำให้เกิดอาการผ่อนคลาย หายเครียด

30 mg% = 1.5 drinks จะทำให้เกิดอาการสนุกสนาน ร่าเริง

50 mg% = 2.5 drinks จะทำให้เสียการควบคุมการเคลื่อนไหว คัดสินใจบกพร่อง

80 mg% = 4 drinks จะเกิดอาการเมา และผิดกฎหมาย

100 mg % = 5 drinks จะแสดงอาการเมาให้เห็น เดินไม่ตรงทาง

200 mg % = 10 drinks จะเกิดอาการสับสน อาละวาด

300 mg % = 15 drinks จะเกิดอาการง่วงซึม

400 mg % = 20 drinks จะเกิดอาการสลบ เข้าขั้น โคม่าถึงตายได้

650 mg % = 30+ drinks ถึงตายได้

2. พิษต่อระบบทางเดินอาหาร โรคที่พบบ่อย ได้แก่ โรคกระเพาะ แอลกอฮอล์ความ
เข้มข้นต่ำจะทำให้มีการกระตุ้นน้ำย่อยในกระเพาะอาหาร ส่งผลให้เกิดแผลในกระเพาะและถ้าได้
ขณะที่แอลกอฮอล์ความเข้มข้นสูง จะทำให้เกิดการเยื่อกระเพาะอาหารอักเสบเฉียบพลัน

3. พิษต่อระบบหัวใจและหลอดเลือด แอลกอฮอล์จะกระตุ้นให้หัวใจสูบฉีดโลหิต
เร็วขึ้น ทำงานหนักขึ้น ในระยะยาวจะทำให้การทำงานของกล้ามเนื้อหัวใจผิดปกติ การบีบตัวของ
กล้ามเนื้อหัวใจลดลง ทำให้หัวใจต้องทำงานหนักขึ้นเพื่อสูบฉีดโลหิต และเมื่อหัวใจทำงานหนัก
ขึ้น กล้ามเนื้อหัวใจจะเริ่มหนาเป็นโรคหัวใจโต มีอาการหัวใจวายหรือหัวใจล้มเหลวตามมาในที่สุด

4. พิษต่อระบบเมตาบอลิก และต่อมไร้ท่อ สารพิษที่เกิดจากการเผาผลาญแอลกอฮอล์ใน
ร่างกาย คือ เตตราไฮโดรไอโซควิโนลีนส์ (Tetrahydroisoquinolines) จะเข้าทำลายสารเคมีในสมอง
ที่ช่วยให้คนเรารู้สึกเป็นปกติสุขและสงบ คนที่ติดแอลกอฮอล์จึงมักมีจิตใจและอารมณ์อ่อนไหว
ความอดทนต่อภาวะเครียดหรือกดดันลดน้อยลง ขาดสมาธิ นำไปสู่บุคลิกภาพเสื่อมโทรม

5. พิษต่อระบบจุลชีพ แอลกอฮอล์มีผลต่อการทำงานของเม็ดเลือดขาว ซึ่งเป็นระบบ
ภูมิคุ้มกันอย่างหนึ่งของร่างกาย ทำให้ความสามารถในการกำจัดเชื้อโรคน้อยลง ส่งผลให้ร่างกาย
อ่อนแอเกิดโรคมามากกว่า 60 ชนิด เช่น โรคตับแข็ง ความดันโลหิตสูง มะเร็งหลอดอาหารและ
หลอดลม ปัญหาที่เกิดขึ้นจะเพิ่มตามระยะเวลาของการดื่ม ซึ่งเกิดขึ้นได้ทั้งแบบเฉียบพลันหรือ
เรื้อรังจากการดื่ม

ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (2549, หน้า 44) ได้วิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงจากการดื่มสุราหรือการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของคนไทย พบว่าการดื่มสุราเป็นปัจจัยเสี่ยงอันดับที่ 2 ที่ก่อให้เกิดภาระโรคของประเทศไทยโดยเพิ่มจากสัดส่วนร้อยละ 5.8 ในปี 2542 เป็นร้อยละ 8.1 ในปี 2547 หากคิดเป็นอัตราการเพิ่มของการก่อให้เกิดภาระโรคจะสูงถึงร้อยละ 45.5 สูงกว่าอัตราการเพิ่มของภาระโรคโดยรวมที่มีอัตราการเพิ่มเพียงร้อยละ 4.2 ถึงเกือบ 11 เท่า (10.8 เท่า) กระทรวงสาธารณสุข (2548, หน้า 1) รายงานข้อมูลจำนวนและอัตราผู้ป่วยในโรคตับจากแอลกอฮอล์ในสถานบริการสาธารณสุขของกระทรวงสาธารณสุขมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยอัตราผู้ป่วยในโรคตับจากแอลกอฮอล์สูงขึ้น 2 เท่า ในเวลา 4 ปี จาก 18.3 ต่อประชากรหนึ่งแสนคน ในปี 2544 เป็น 3.9 ต่อประชากรหนึ่งแสนคนในปี 2548 โดยที่จำนวนผู้ป่วยในโรคตับจากแอลกอฮอล์เท่ากับ 9,961 ราย ในปี 2544 เพิ่มขึ้น 20,889 รายในปี 2548 ข้อมูลนี้แสดงให้เห็นว่าอันตรายจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทยยังมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างน่าใจหาย สูงกว่าปัจจัยเสี่ยงอื่น ๆ ทั้งหมด หากการเพิ่มขึ้นของผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังมีแนวโน้มเติบโตขนาดนี้ อนาคตอันใกล้การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์คงกลายเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดภาระโรคเป็นลำดับที่หนึ่งอย่างแน่นอนและจะเป็นเหตุที่ก่อให้เกิดผลเสียหายนต่อประเทศอย่างรุนแรง

2. ผลกระทบด้านจิตใจ

การออกฤทธิ์ของแอลกอฮอล์ต่อจิตใจ พบว่าในเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีสารพิษที่เกิดจากการเผาผลาญแอลกอฮอล์ในร่างกายคือ เตตราไฮโดรไอโซควิโนลีน (Tetrahydroisoquinoline) จะเข้าทำลายสารเคมีในสมองที่ช่วยให้คนเรารู้สึกเป็นปกติสุขและสงบคนติดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จึงมักมีจิตใจและอารมณ์อ่อนไหว ความอดทนต่อภาวะเครียดหรือกดดันน้อยลง ขาดสมาธิ นำไปสู่บุคลิกภาพเสื่อมโทรม และในวัยรุ่น อายุ 13-18 ปี ที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะก่อให้เกิดปัญหาด้านจิตใจ คือจะมีการใช้ยาเสพติด ซึมเศร้า และวิตกกังวล (กรมสุขภาพจิต, 2546, หน้า 28) สำหรับในผู้ที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และมีภาวะติดสุรามักมีอาการของโรคจิตเภทซ้อนได้ถึงร้อยละ 47 และพบในเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยเฉพาะโรคทางอารมณ์ (Affective Disorder) พบบ่อยคือโรคซึมเศร้า (Depression) อาการของโรควิตกกังวล (Anxiety Disorder) โรคบุคลิกภาพแปรปรวน (Antisocial Personality Disorder) พบมากในผู้ติดสุราตั้งแต่อายุน้อย (ศูนย์บำบัดยาเสพติดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 2546, หน้า 12) และข้อมูลจากมานิต ศรีสุรภานนท์ และจำลอง ดิษยวานิช (2542, หน้า 7) รายงานว่าผู้ที่ติดสุรา เมื่อหยุดดื่มอาจมีอาการของโรคจิตจากสุรา โดยจะมีอารมณ์หงุดหงิดเปลี่ยนแปลงง่าย วิตกกังวล หลงผิด ประสาทหลอนร่วมด้วย นอกจากนี้จากการศึกษาของปริทรรศ ศิลปกิจ และคณะ (2541, หน้า 14) ที่ศึกษาความชุกและภาวะสุขภาพจิตของคนไทยที่ติด

สุรา พบว่าผู้ติดสุรามีความเครียดในระดับสูงร้อยละ 51.2 มีอาการซึมเศร้าต้องรับการช่วยเหลือจากแพทย์ร้อยละ 48.6 มีความคิดอยากฆ่าผู้อื่นร้อยละ 11.3 และมีความคิดอยากฆ่าตัวตายร้อยละ 11.9

3. ผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนด้านจิตติความและการเกิดอาชญากรรม

ผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม พบว่า จำนวนคดีที่มีสาเหตุจากการดื่มแอลกอฮอล์ เพิ่มขึ้นเป็น 5 เท่าจากปี พ.ศ. 2543 ถึงปี พ.ศ. 2547 เช่น คดีข่มขืน คดีเกี่ยวกับเรื่องทางเพศ คดีการก่อความไม่สงบ คดีการทำร้ายร่างกาย คดีบุกรุก คดีลักทรัพย์และคดีฆาตกรรม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคดีอาญาที่มีสาเหตุจากการดื่มแอลกอฮอล์ จำแนกประเภทฐานความผิดที่มีการดื่มแอลกอฮอล์เกี่ยวข้องได้ คือ ความผิดทำให้เสียทรัพย์ ร้อยละ 59.1 ความผิดเกี่ยวกับเพศร้อยละ 34.8 ความผิดต่อร่างกาย ร้อยละ 20.8 ความผิดฐานบุกรุก ร้อยละ 16.1 และคดีความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา ร้อยละ 10.5 (อดิษฐ์ หลายชูไทย และคณะ, 2545, หน้า 2)

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (2550, หน้า 1-3) สำรวจพฤติกรรมเด็กและเยาวชนในสถานพินิจ พ.ศ. 2549 มีเด็กและเยาวชนทั้งสิ้น 6,126 คน แบ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 4,455 คน คิดเป็นร้อยละ 72.7 และไม่เคยมีประสบการณ์ดื่ม 1,671 คน คิดเป็นร้อยละ 27.3 ขณะที่ผลจากการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และดื่มสุราของสำนักงานสถิติแห่งชาติปี 2547 พบว่าเด็กและเยาวชนทั่วไปอายุ 11-19 ปี ยังไม่เคยมีประสบการณ์ดื่มเลยถึงร้อยละ 91.7 และเคยมีประสบการณ์ดื่มเพียงร้อยละ 8.3 หมายถึงเด็กและเยาวชนในสถานพินิจมีประสบการณ์การดื่มมากกว่าเด็กและเยาวชนทั่วไปในวัยเดียวกันเกือบ 9 เท่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า เยาวชนยอมรับว่าตนเองดื่มเบียร์ ร้อยละ 87.4 ดื่มวิสกี้และบรันดีร้อยละ 76 และดื่มเหล้าขาวและขาดองเหล้า ร้อยละ 61 เยาวชนระบุว่าตนเองกระทำความผิดระหว่างดื่ม จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 33.3 เมื่อพิจารณาว่าเกิดการกระทำความผิดโดยคำนวณเฉพาะผู้ที่กระทำความผิดหลังดื่มภายใน 10 ชั่วโมง จำนวน 218 คน พบว่า ร้อยละ 89.0 กระทำความผิดภายใน 5 ชั่วโมงหลังดื่ม และจะเห็นปรากฏการณ์สัดส่วนของผู้กระทำความผิดลดลงตามระยะเวลาหลังการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ข้อมูลนี้บ่งชี้ว่าการกระทำความผิดเกิดสูงสุดขณะมีเมามาจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และลดลงเมื่อความมีเมามาลดลง เด็กและเยาวชนในสถานพินิจที่มีประสบการณ์การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยอมรับว่ากระทำความผิดขณะดื่มร้อยละ 34.8 ขณะที่ร้อยละ 40.8 ระบุว่ากระทำความผิดภายใน 5 ชั่วโมงหลังดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์กับระดับความรุนแรงของการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเด็กและเยาวชนกระทำความผิดระหว่างการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พบมากที่สุดในฐานะความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายถึงร้อยละ 55.9 ของคดีในลักษณะนี้

4. ผลกระทบด้านปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

ข้อมูลจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2550, หน้า 50) พบว่า มีปัญหาความรุนแรงในครอบครัวถึงร้อยละ 83 ที่เกิดจากฤทธิ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยครอบครัวที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีโอกาสเกิดความรุนแรงในครอบครัวเป็น 3.84 เท่า เมื่อเทียบกับครอบครัวที่ไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ นอกจากนี้มีผลการศึกษาพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และสารเสพติดของเยาวชนที่ทำผิดกฎหมายทั้งหมดกว่า 6,000 คน อายุ 7-18 ปี ในจำนวนเด็กที่ทำผิดเคยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร้อยละ 85 โดยร้อยละ 35 ทำผิดระหว่างดื่ม ข้อมูลจากการศึกษาของศูนย์พิทักษ์สิทธิสตรี มูลนิธิเพื่อนหญิง (2546, หน้า 3) พบว่า ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ส่วนใหญ่มีประสบการณ์หรือทราบว่าบุคคลที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีการใช้ความรุนแรง พุดจาหยาบคายว่า และทำร้ายร่างกายผู้อื่น และการละเมิดสิทธิทางเพศ สตรีที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จำนวนมากจะตกเป็นเหยื่อของความรุนแรง การถูกทารุณในบ้านหรือถูกข่มขืน การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจในครอบครัว คุณภาพความมั่นคงในการทำงาน ขัดขวางการทำหน้าที่ตามปกติของครอบครัว และนำไปสู่การเสพยาเสพติด ปัญหาอาชญากรรมอื่น ๆ อีกทั้งการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มากเกินไปเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการเกิดปัญหาความรุนแรง ก่อให้เกิดการบาดเจ็บจากการทะเลาะวิวาท

5. ผลกระทบทางด้านอุบัติเหตุ

องค์การอนามัยโลกระบุว่า มีอัตราการเสียชีวิตจาก 64 ประเทศทั่วโลก ที่มีความเกี่ยวข้องกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทำให้เกิดอุบัติเหตุทางจราจร การฆาตกรรม โรคเมเริงหลอดอาหาร และโรคตับ พบในเพศชายมากกว่าเพศหญิง (ร้อยละ 37 และร้อยละ 18 ตามลำดับ) (WHO, 2007, p.1) จากสถิติของกระทรวงสาธารณสุข ปี พ.ศ. 2548 มีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อนเกิดอุบัติเหตุ มีผู้บาดเจ็บจากยานพาหนะทุกประเภทถึงร้อยละ 72.7 มีผู้เสียชีวิตร้อยละ 62.0 ในแต่ละปี พบปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือด ผู้ที่ “เมาแล้วขับ” ก่อให้เกิดอุบัติเหตุทางจราจร สร้างความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินจำนวนมาก โดยพบว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สัมพันธ์กับอุบัติเหตุจราจรเมื่อเทียบกับคนที่ไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (ยงยุทธ ขจรธรรม, 2547, หน้า 13) ดังนั้นคือ

ระดับแอลกอฮอล์ (มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์)	การเกิดอุบัติเหตุ (เท่า)
20-40	3-5
50-70	6-17
100-140	29-240
มากกว่า 150	มากกว่า 300

ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2550, หน้า 65) และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ดำเนินการเก็บสถิติจากรายการทางบกในพื้นที่ทั่วราชอาณาจักร พบว่า คดีอุบัติเหตุจราจรที่มีสาเหตุจากการดื่มสุราเพิ่มขึ้น 7 เท่า ในเวลา 5 ปี นับจากปี 2542-2547 จากจำนวน 1,346 คดี ในปี 2542 เป็น 9,279 คดี ในปี 2547 และรายงานจำนวนการบาดเจ็บเสียชีวิตจากอุบัติเหตุจราจรทางบก ช่วงปี 2545-2549 พบว่า จำนวนผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุจราจรทางบกเพิ่มขึ้นจากปี 2545 จนถึง ปี 2547 (69,313 ราย 79,692 ราย และ 94,164 ราย ตามลำดับ) และชะลอตัวในปี 2548 (94,364 ราย) และเริ่มลดลงในปี 2549 (83,290 ราย) ขณะที่จำนวนผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุจราจรทางบกลดลงอย่างต่อเนื่อง นับจากปี 2546 โดยมีจำนวนผู้เสียชีวิตเท่ากับ 13,766 12,852 และ 12,693 ราย ในปี 2547 2548 และ 2549 ตามลำดับ

การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้ขับขี่ก่อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอันตราย ในการขับขี่มากขึ้น เช่น อัตราการสวมหมวกนิรภัยของผู้ขับขี่ที่ไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อยู่ที่ร้อยละ 13.8 จะลดลงเหลือเพียงร้อยละ 7.0 สำหรับผู้ขับขี่ที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งอัตรา ความเสี่ยงต่อการเสียชีวิต โดยเปรียบเทียบโอกาสเสียชีวิตในกลุ่มที่มีปัจจัยเสี่ยงกับ โอกาสเสียชีวิต ในกลุ่มที่ไม่มีปัจจัยเสี่ยง พบว่า ผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์โดยไม่สวมหมวกนิรภัย มีโอกาสเสี่ยงที่จะ เสียชีวิตจากอุบัติเหตุมากกว่าผู้ที่สวมหมวกนิรภัย 2.07 เท่า และผู้ขับขี่หรือผู้โดยสารรถยนต์ที่ไม่ คาดเข็มขัดนิรภัยมีความเสี่ยงที่จะเสียชีวิตมากกว่าผู้ที่คาดเข็มขัดนิรภัย 1.7 เท่า (ทั้งนี้ไม่รวมการ เสียชีวิตก่อนมาถึงโรงพยาบาล) การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จึงส่งผลให้เกิดอุบัติเหตุตามมาเป็น จำนวนมาก

6. ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม

สำนักงานกองทุนสนับสนุนและสร้างเสริมสุขภาพ (2549, หน้า 1-3) รายงานว่าจำนวน ผู้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีปริมาณการดื่มสูงเป็นอันดับ 40 ของโลก โดยเฉพาะเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ชนิดกลั่น สูงเป็นอันดับ 5 ของโลก จำนวนเงินที่ใช้ซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อมาดื่ม มีจำนวนมากถึง 187,000 ล้านบาทต่อปี และยังมีแนวโน้มว่าจะมีการดื่มที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีจำนวนผู้ดื่มหน้าใหม่เพิ่มขึ้นปีละอย่างน้อย 260,000 คน หรือประมาณวันละ 700 คน นอกจากการสูญเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มาบริโภคโดยตรงแล้ว จากการ รวบรวมสถิติผู้ประสบเหตุทางถนนยังพบว่า ค่ารักษาพยาบาลที่เกี่ยวข้องกับการเมาแล้วขับ มีมูลค่า ประมาณ 3,000-10,000 บาทต่อราย และต้องจ่ายเพิ่มเป็น 3 เท่าเมื่อรับการรักษาในโรงพยาบาล เอกชน คนไทยเสียชีวิตจากอุบัติเหตุจราจร 12,544 คน บาดเจ็บ 946,900 คน สร้างความสูญเสียทาง เศรษฐกิจประมาณ

122,400-189,000 ล้านบาท และหากรวมเข้ากับความเสี่ยงด้านอื่น ๆ ซึ่งเป็นผลจากการใช้เครื่องคัดแยกแอลกอฮอล์เช่น การบาดเจ็บจากการใช้ความรุนแรง การเจ็บป่วยด้วยโรคที่เกิดจากการใช้เครื่องคัดแยกแอลกอฮอล์จะพบว่าตัวเลขจะเพิ่มสูงขึ้นเป็นอีกหลายหมื่นล้านบาทต่อปี

ความเสียหายจากการคัดเครื่องคัดแยกแอลกอฮอล์ในสังคมไทยปัจจุบัน เมื่อคิดเป็นต้นทุนทางสังคมโดยรวมมีมูลค่าสูงถึง 13,007-33,625 ล้านบาท หรือร้อยละ 0.22-0.56 ของ GDP ในปี 2546 ซึ่งแยกเป็นต้นทุนความเสียหายได้ 2 ประเภทคือ

1. ต้นทุนส่วนบุคคลของผู้คัดเครื่องคัดแยกแอลกอฮอล์ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการรักษาโรคจากการคัดเครื่องคัดแยกแอลกอฮอล์ ต้นทุนเวลาในการรักษาโรค ต้นทุนเวลาเนื่องจากการขาดงาน มูลค่าการเสียชีวิตจากการเจ็บป่วยด้วยโรคที่เกิดจากการคัดเครื่องคัดแยกแอลกอฮอล์ คิดเป็นมูลค่า 4,988-7,492 ล้านบาท

2. ต้นทุนต่อสังคมของการคัดเครื่องคัดแยกแอลกอฮอล์ ได้แก่ มูลค่าการเสียชีวิตและการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางจราจรที่มาจากคัดเครื่องคัดแยกแอลกอฮอล์ มูลค่าการรักษาอุบัติเหตุจากการคัดเครื่องคัดแยกแอลกอฮอล์ มูลค่าการเสียรายได้จากการรักษาพยาบาล คิดเป็นมูลค่า 8,039-26,179 ล้านบาท

วิถีวัฒนธรรม พฤติกรรมการดื่มและปัจจัยการดื่มเครื่องคัดแยกแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น

วิถีวัฒนธรรมอีสานเกี่ยวกับการดื่มเครื่องคัดแยกแอลกอฮอล์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2544, หน้า 5) ทรงให้ความหมายว่า วัฒนธรรม หมายถึง วิถีการดำเนินชีวิตของหมู่คณะหรือกลุ่มชนกลุ่มหนึ่ง เป็นแบบอย่างมาตรฐานเดียวกันที่สมาชิกในกลุ่มสังคมนั้นรู้ เข้าใจและยอมรับใช้ร่วมกัน เป็นลักษณะการดำรงชีวิตที่ทำให้กลุ่มสังคมนั้นแตกต่างจากสังคมอื่น ๆ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมคือภาพสะท้อนการเปลี่ยนแปลงในสังคม ซึ่ง เทพินทร์ พิชราบุรุษย์ (2541, หน้า 8) กล่าวว่า พฤติกรรมของบุคคลย่อมถูกกำหนดโดยสังคมและวัฒนธรรม ดังนั้นบุคคลจะเรียนรู้ที่จะแสดงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับแบบแผนที่สังคมส่วนใหญ่ยอมรับ โดยเฉพาะพฤติกรรมที่สังคมมีการให้ความหมาย ให้คุณค่าสูง บุคคลก็จะแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ มากขึ้น พฤติกรรมการดื่มเครื่องคัดแยกแอลกอฮอล์ก็เช่นเดียวกัน พบว่าพฤติกรรมการดื่มเครื่องคัดแยกแอลกอฮอล์เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ทางสังคม สังคมมีกระบวนการอบรมขัดเกลา ให้การสนับสนุน และมีการให้ความหมาย พฤติกรรมการดื่มเครื่องคัดแยกแอลกอฮอล์จึงเป็นพฤติกรรมที่มีมิติทางสังคมและวัฒนธรรมสอดแทรกอยู่ตลอดเวลา เริ่มตั้งแต่การเลือกดื่มเครื่องคัดแยกแอลกอฮอล์ สถานที่ดื่ม โอกาสในการดื่มและปริมาณในการดื่ม เพื่อเป็นการรักษาเอกลักษณ์ของ

กลุ่มคน และ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2545, หน้า 22) กล่าวว่าสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมมนุษย์มีมากมาย เช่น ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ บุคลิกภาพ สังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งพฤติกรรมเป็นปฏิกิริยาหรือการกระทำต่าง ๆ ของบุคคลที่แสดงออกทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคล เริ่มตั้งแต่เกิดจนตาย มีทั้งที่สังเกตได้และสังเกตไม่ได้ และแตกต่างกันออกไปตามสภาพสังคม วัฒนธรรม เนื่องจากบุคคลหรือกลุ่มคนเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมหรือสังคม ดังนั้นวัฒนธรรมจึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม โดยวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมและบทบาทให้แก่บุคคลว่าควรจะมีพฤติกรรมอย่างไร จะดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ประเภทใด มีแบบแผนการดื่มอย่างไร และจะดื่มในปริมาณเท่าใดนั้นขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย เช่นเดียวกับ จริต พัทธมราชศักดิ์ (2534, หน้า 2) กล่าวว่าวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นองค์ประกอบสำคัญในการศึกษาวัฒนธรรมตามแนวคิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ความเชื่อทางศาสนา การละเล่นท้องถิ่น ภาษาท้องถิ่น ศิลปะพื้นบ้าน ประเพณีพื้นบ้าน ค่านิยมและโลกทัศน์ท้องถิ่น เป็นต้น เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและสังคมที่พอเหมาะกับการตั้งถิ่นฐานทางสังคมและค่านิยมนั้น มีการถ่ายทอดด้วยปาก ด้วยการเลียนแบบหรือรูปแบบอื่น ๆ ซึ่งวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน เป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตที่ยึดเป็นธรรมเนียม ประเพณีและความเชื่อของชาวอีสาน ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนหมู่บ้าน ตามลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ เป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับแบบแผนการดำเนินชีวิต คือ ฮีตสิบสอง เป็นประเพณีการทำบุญในสิบสองเดือนของชาวอีสาน ซึ่งกระทำสืบทอดกันมาแต่โบราณ คำว่า “ฮีต” มาจากภาษาบาลีว่า จาริตตะ ภาษาสันสกฤตว่า จาริตระ แปลว่า ขนบธรรมเนียม แบบแผน ความประพฤติอันดีงาม หรือประเพณี

สาร สาระทัสนานันท์ (2534, หน้า 2) ได้กล่าวถึง ฮีตสิบสองว่าเป็นประเพณีที่ประชาชนในภาคอีสานปฏิบัติกันมาในโอกาสต่าง ๆ ทั้งสิบสองเดือนในแต่ละปี ซึ่งหนึ่งในประเพณีการทำบุญของชาวอีสานที่เกี่ยวกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ บุญเดือนหก หรือบุญบั้งไฟ ชาวบ้านในหมู่บ้านและวัดเจ้าภาพจะเตรียมทำบุญบั้งไฟ เตรียมที่พักและสุราอาหารไว้ต้อนรับผู้มาร่วมงาน มีการบอกบุญไปยังวัดและหมู่บ้านใกล้เคียง ให้ทำบั้งไฟและเชิญคนมาร่วมงาน บางแห่งมีการประกวดบั้งไฟและขบวนแห่ด้วย ในงานวันแรกชาวบ้านในหมู่บ้านที่ได้รับเชิญและพระภิกษุสามเณรที่ได้รับนิมนต์จะมาร่วมงานพร้อมบั้งไฟ วันแรกจะมีการแห่บั้งไฟ ประกวดบั้งไฟ และขบวนแห่ มีการละเล่นต่าง ๆ เช่น การแข่งหรือฟ้อนรำทั้งกลางวันและกลางคืน วันรุ่งขึ้นมีการละเล่นต่ออีก ในงานนี้มักมีพิธีบวงสรวง ตอนบ่ายของวันที่สองของงานจึงนำบั้งไฟไปจุดบริเวณนั้งร้านที่จัดไว้เป็นเสร็จพิธี และ สิริวัฒน์ คำวันสา (2540, หน้า 18-20) กล่าวว่าประเพณีบุญบั้งไฟมีความสำคัญต่อสวัสดิภาพของชาวบ้านทั้งในเรื่องของการขอฝน สุขภาพ และความมั่งคั่งทั่ว ๆ ไปของชาวบ้าน ชาวบ้านทั้งหลายต่างรู้สึกได้ว่า ถ้าไม่ได้จัดงานประเพณีนี้ขึ้นอาจจะเกิดโรคภัยไข้เจ็บได้ เช่น

เกิดความแห้งแล้งและความเจ็บป่วย อย่างไรก็ตามในเวลานี้ของแต่ละปีจะมีงานมาก เนื่องจากการเพาะปลูกข้าวในฤดูฝนได้เริ่มขึ้นแล้ว คุณค่าของประเพณีนั้นจะต้องสอดคล้องกับการทำงานด้วย ดังนั้นในทางปฏิบัติจะมีการประชุมชาวบ้านโดยให้หัวหน้าครอบครัวเข้ามาประชุม และให้มีการออกเสียงตัดสินโดยใช้เสียงข้างมากกว่าว่าจะจัดงานประเพณีนี้หรือไม่ ถ้าไม่จัดงานชาวบ้านก็จะต้องไปศาลปู่ตาประจำหมู่บ้าน ซึ่งปกติจะตั้งอยู่นอกหมู่บ้าน แล้วพากันกล่าวขออนุญาตเลื่อนงานพิธีกรรมออกไป ขณะเดียวกันชาวบ้านก็จะอ้อนวอนให้ผีปู่ตารับรองสุขภาพและความมั่นคงของชาวบ้านสำหรับฤดูฝนซึ่งกำลังย่างเข้ามา ผีปู่ตาประจำหมู่บ้านหรือผีตาแฮกก็นับรวมเข้าด้วย ถ้าได้จัดงานประเพณีนั้น ชาวบ้านผู้ชายก็จะพากันแห่บั้งไฟไปยังศาลและช่วยกันเซ่นสรวงด้วยสุรามากมายเพื่อทำพิธีแสดงความเคารพนับถือ และหลังจากได้วางเหล้าเพื่อบวงสรวงผีปู่ตาแล้ว พวกผู้ชายก็จะพากันดื่มเหล้าจนหมดแล้วก็แข่งกันอย่างสนุกสนานไปรอบ ๆ ศาลผีปู่ตา

ประเพณีบุญบั้งไฟเกิดขึ้นในแง่ของวัฒนธรรม ซึ่งทุกคนไม่โกรธไม่เกลียดกัน ไม่ค่อยเห็นคนโกรธกันจนการชกต่อยกัน ถึงแม้วัฒนธรรมปกติจะกำหนดการมีนเมา แต่ในงานประเพณีบุญบั้งไฟก็ยังยินยอมให้ดื่มเหล้า ชกต่อย พุดและกระทำในสิ่งที่ไม่เหมาะสมทางเพศได้ ในระหว่างงานประเพณีบั้งไฟชาวบ้านชอบพูดว่า คนไม่ดื่มเหล้าก็จะดื่ม คนไม่เคยก๊อกร้าก็จะพ้อร้า คนที่ไม่เคยชกต่อยก็จะชกต่อย คนไม่กล้าจีบสาวก็จะจีบสาว การกระทำเช่นนี้แม้บางคนจะไม่เห็นด้วยก็ตาม แต่ชาวบ้านก็ได้รับการยินยอมเพราะเห็นว่าไม่น่าเกลียด อย่างไรก็ตามชาวบ้านยังประกอบพิธีกรรมต่อไป เพราะพวกเขาได้ทำมาเป็นเวลาหลายชั่วชีวิต และแน่นอนอย่างที่เราเห็น ๆ กันอยู่ ประเพณีต่าง ๆ มีความจำเริญและความหมายเกี่ยวกับเรื่องอื่น ๆ นอกจากทางศาสนาและประวัติศาสตร์ เป็นธรรมเนียมของชาวบ้านทุกคนจะแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าที่ดีที่สุดของเขา ผู้หญิงสมัยใหม่ก็นุ่งกระโปรงใหม่ ๆ ใบหน้าของเขาก็จะทาแป้ง ทาลิปสติกและแม้กระทั่งจัดเล็บ อาจจะพบเห็นผู้หญิงชาวบ้านไปเที่ยวในเมือง การแต่งกายอวดโน้นอวดนี้ ซึ่งตรงข้ามกับพื้นฐานคือ ใส่เสื้อผ้าเก่าสืดามีรอยปะที่ชาวบ้านใส่ทำงานทุกวัน ประเพณีนี้จึงเป็นโอกาสให้เขาได้เปลี่ยนบุคลิกบ้าง ให้เขาได้เป็นคนใหม่

สิริวัฒน์ คำวันสา (2540, หน้า 1-2) ได้เขียนถึงชีวิตชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยไว้ว่า พิธีกรรมและประเพณีมีบทบาทสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันทางสังคม วัฒนธรรมของชาวไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เทศกาลของชาวบ้านและพิธีกรรมในครอบครัวนับเป็นส่วนสำคัญต่อความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ไม่เพียงแต่มีความหมายในตัวเองเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่สำคัญและจำเป็นในสังคม เป็นการวางรากฐานความปลอดภัยทางจิตวิทยาตราบเท่าที่ชาวบ้านยังรับรู้และประกันความมั่นคงของเขาทั้งในชาตินี้และชาติหน้า เพราะอาศัยความเข้าใจถึงพิธีกรรมที่ต้องการ ในเรื่องนี้ชาวบ้านก็ได้รับกาประเพณีและได้ผลประโยชน์จากพิธีกรรมแบบ

พราหมณ์และพิธีเช่นสรวงเช่นเดียวกับพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ในขณะที่เดียวกันพระสงฆ์ก็ได้กลายเป็นผู้มีส่วนร่วมในพิธีกรรม การรวมเอาพระสงฆ์เข้าในพิธีกรรมด้วย อาจจะมีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายประการด้วยกัน พระสงฆ์เองก็เช่นเดียวกับชาวบ้าน คือเป็นส่วนหนึ่งของผู้ที่นับถือศาสนาพราหมณ์และผู้นับถือฤๅษีในชุมชนของเขา แต่อาจไม่หมกมุ่นอยู่กับพิธีกรรมของพราหมณ์หรือฤๅษีโดยเฉพาะ ซึ่งก็สามารถหลีกเลี่ยงการร่วมกันทางความรู้สึกและบางครั้งก็ทางสติปัญญาด้วย โดยเฉพาะในแง่อื่น ๆ ยิ่งไปกว่านั้นในฐานะเป็นผู้ดูแลความอยู่ดีกินดีของชาวบ้าน การเตรียมงานประเพณีนั้นได้ดำเนินไปภายในบริเวณวัด เช่น การดำดินเป็นอาจวางแผนให้เป็นคณะสาว ๆ ในหมู่บ้าน ในตอนกลางคืนจะพบเห็นหญิงสาวกำลังหัวเราะ และทำตลกไปตามจังหวะสากดำดินเป็นเมื่อเตรียมงานตามประเพณีที่กล่าวมาแล้ว การเกี่ยวพาราสักเป็นกลุ่ม ๆ ก็จะดำเนินต่อไป ในทำนองเดียวกันในคืนก่อนประเพณี หญิงสาวก็จะไปวัดเพื่อจีบหมากและมวนบุหรี่ หม่อมสาวก็จะมีโอกาสได้คุยกัน หยอกล้อเล่นกัน การร้อง รำ เริง มีการดื่มเหล้าและมีการแสดงหลายอย่างเช่น การล้อเลียนทามเทศ การเล่นหยาบ โยนทางเพศแต่ก็อยู่ภายใต้การสอดส่องระมัดระวังของพระสงฆ์และคนแก่ เหตุการณ์นี้เป็นตัวอย่างหนึ่งของการเชื่อมต่อกันทางพิธีกรรม ระหว่างความเชื่อทางพุทธศาสนากับความเชื่อถือผีของชาวบ้าน แต่ทั้งสองฝ่ายต่างก็รู้สึกลงรอยกันได้ และจะมีเสียงโห่ร้องชมเชยและสนุกสนาน ชาวบ้านจะร้องและร้องเพลงจากเรือนนี้ไปยังเรือนโน้น พร้อมกับเอ่ยปากขอเหล้าและเงิน แล้วพวกเขาก็นำไปซื้อเหล้าและไปมาดื่มกินกัน พร้อมกับงานประเพณีที่รื่นเริงสนุกสนานและลามกหยาบโยนก็จบลง

สิริวัฒน์ คำวันสา (2540, หน้า 39-40) กล่าวว่าประเพณีและพิธีกรรมยังคงรักษาความมั่นคงทางจิตวิทยาและความปลอดภัยของชาวบ้าน คือได้ทำตามแบบแผนการดำเนินชีวิตอย่างมีระเบียบเหมาะสม ส่วนใหญ่ประเพณีและพิธีกรรมจะให้โอกาสในการร้องรำ ดื่มเหล้า เกี่ยวพาราสี ผ่อนคลายอารมณ์ และรื่นเริงได้ ซึ่งในหมู่บ้านทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย จำเป็นต้องรักษาสัมพันธภาพที่ดีและความเที่ยงธรรมทางสังคมกับเพื่อนบ้าน ชาวบ้านดำรงชีพอยู่ด้วยความช่วยเหลือและความร่วมมือกัน ในสังคมที่มีการพึ่งพาอาศัยกันเช่นนี้ ทำให้ชาวบ้านดำรงชีพอยู่ด้วยการเป็นมิตรกับเพื่อนบ้าน อยู่ด้วยความใกล้ชิดสนิทสนมเป็นกันเอง ทำให้เขาเป็นเพื่อนกัน เพื่อน ๆ และญาติทั้งหลายที่ได้รับเชิญมาในงานจะได้กินเลี้ยงอันเอิกเกริก มีการกินการดื่ม และหยอกล้อคลายอารมณ์ และพูดคุยเล่นกันในระหว่างเพื่อนบ้าน อันที่จริงชาวบ้านเขาก็ไม่อยากจะเห็นกฎระเบียบข้อบังคับใด ๆ ที่ให้ทำอะไรจำเจอยู่ตลอดเวลา แต่ขอบข่ายของประเพณีและพิธีกรรมนั้นจะมีส่วนในการควบคุมการกระทำของเขา ในด้านความต้องการการพักผ่อน ทั้งหมดนี้ก็มีกฎหมายที่มิได้เขียนไว้ กำหนดให้ทำได้ในบางครั้งบางคราว งานเทศกาลและประเพณีพิธีกรรมหลายอย่างก็ได้ให้

โอกาสที่สามารถให้ทำสิ่งต่าง ๆ ได้ตามความต้องการ โดยไม่ถือว่าเสียหาย แม้กระทั่งการกินหรือการดื่ม และการละเล่นต่าง ๆ

โดยหลักการของชาวบ้านรู้ถึงโทษของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ว่าเป็นสิ่งไม่ดีและจะต้องควบคุมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้จำกัดอยู่เฉพาะในงานประเพณี ซึ่งอาจเป็นพิธีส่วนเฉพาะตน เช่น เพื่อให้เกิดความอบอุ่นในบ้าน หรือพิธีแต่งงาน หรือมีเมื่อนั้นก็อาจจะเป็นพิธีที่จัดในระดับหมู่บ้าน เช่น ในเทศกาลบุญบั้งไฟซึ่งมีการจัดทำพิธีขึ้นเพื่อขอฝน ระหว่างประกอบพิธีเรามักจะเห็นชาวบ้านเดินกวัดแกว่งเซไปเซมาด้วยอิทธิพลของเหล้าที่ทำจากข้าวเหนียวในครัวเรือนซึ่งมักจะทำกันในเกือบทุกงานที่เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรม ชาวบ้านจะแสดงอาการที่ก้าวร้าวและหยาบคายในทางเพศโดยคำพูดและการแสดง โดยใช้สัญลักษณ์สัญลักษณ์ที่เกะสลับจากไม้ค้ำของจริง นอกจากนี้บุคคลที่อาสามาพยาบาลกัน หรือแม้กระทั่งหมู่บ้านที่เป็นศัตรูกันก็จะต่อสู้กัน พฤติกรรมที่กระตุนเตือนและเกี่ยวข้องกับการแสดงออกทางเพศ รวมทั้งการทะเลาะวิวาทดังกล่าวไม่เป็นที่ยอมรับและเป็นที่รังเกียจในเวลาปกติ แต่จะเป็นที่ยอมรับระหว่างประกอบพิธีกรรมดังกล่าว การขีดขวางและความรู้สึกว่าเป็นการก้าวร้าวก็จะหมดไปในพิธีนี้ รวมทั้งมีการปฏิบัติอย่างไม่มีความคิดใด ๆ เลยก็ได้ กล่าวกันว่าระหว่างเทศกาลดังกล่าว ผู้ที่ไม่เคยดื่มก็จะดื่ม

สรุป วิถีวัฒนธรรมความเชื่อของชาวอีสานที่เกี่ยวข้องกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นในปัจจุบัน พบว่าประเพณีและพิธีกรรมของชาวบ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทำหน้าที่สำคัญและจำเป็นในสังคม เป็นสื่อกลางแสดงความรู้สึก ความผูกพันของคนในครอบครัวและชุมชน เป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตของชาวบ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีรากฐานมาจากความรักความผูกพันต่อกลุ่มและต่อชุมชน สมาชิกดำรงอยู่ด้วยการพึ่งพาอาศัยกัน เป็นการทำให้เกิดความรู้สึกมั่นคงและสบายใจแก่ชาวอีสาน ยิ่งกว่านั้นพิธีกรรมและประเพณียังสนองความต้องการอื่น ๆ เช่น การพักผ่อนหย่อนใจ เพราะการมีงานบุญหรืองานรื่นเริงเป็นสิ่งที่ไม่ผิดธรรมเนียมในหมู่บ้าน ดังนั้นวัยรุ่นชายหญิงจึงมีโอกาสดูออกไปนอกบ้านในยามค่ำคืนเพื่อร่วมพิธีกรรมดังกล่าวแล้ว และยังได้เกี่ยวพาราสีกันอย่างเปิดเผย ในเวลาเดียวกันนี้ก็มีเครื่องดื่มเหล้า และการล้อเล่นกัน แต่จากสภาพสังคมไทยที่เปลี่ยนไปอันเนื่องมาจากการรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาในสังคมไทยมากขึ้น ได้ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้เปลี่ยนไปจากเดิม ปัจจุบันพบว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในหลากหลายโอกาส เช่น การดื่มเพื่อเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ทางสังคม เพื่อแสดงให้เห็นถึงการเป็นสมาชิกกลุ่มเดียวกัน และเป็นสัญลักษณ์ของการเลื่อนฐานะจากเด็กเป็นผู้ใหญ่ ถึงแม้ว่าคนทั่วไปจะทราบถึงผลเสียของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แต่สังคมอีกส่วนหนึ่งก็ยังยอมรับ โดยจะเห็นได้จากงานสังคมนานาอย่างต่าง ๆ ที่ต้องมีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เสมอ วัยรุ่นส่วนใหญ่จึงมักจะ

คัมเครื่องคัมแอลกอฮอล์ใน โอกาสที่เป็นงานเลี้ยงสังสรรค์หรือในเทศกาลต่าง ๆ เช่น ปีใหม่ สงกรานต์ คริสต์มาส วันเกิด เป็นต้น และวัยรุ่นซึ่งเป็นช่วงชีวิตที่ก้าวจากความเป็นเด็กไปสู่ผู้ใหญ่ ย่อมมีความอยากรู้อยากลอง อยากจะพิสูจน์ว่าการที่ได้ประพฤติดังเดียวกับผู้ใหญ่จะเป็นอย่างไร และวัยรุ่นเชื่อว่าการคัมเครื่องคัมแอลกอฮอล์เป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่แสดงถึงความเป็นผู้ใหญ่ เด็กวัยรุ่นจึงหาโอกาสคัมเครื่องคัมแอลกอฮอล์อยู่เสมอ

ปัจจุบันมีการให้ความหมายของเครื่องคัมแอลกอฮอล์ที่เปลี่ยนแปลงไปในทางสังคม ทำให้พฤติกรรมการคัมเครื่องคัมแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปรากฏออกมาให้เห็นในหลายโอกาสและเงื่อนไข สามารถสรุปได้ดังนี้ 1) การใช้เครื่องคัมแอลกอฮอล์ใน สถานการณ์ทั่วไปทางสังคม ลักษณะนี้เป็นพฤติกรรมการคัมเพื่อหวังผลโดยใช้เครื่องคัม แอลกอฮอล์เป็นสื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีทางสังคม 2) การใช้เครื่องคัมแอลกอฮอล์เพื่อผลต่อ สุขภาพร่างกาย เช่น เชื่อว่าเครื่องคัมแอลกอฮอล์จะช่วยบำรุงร่างกาย เพิ่มสมรรถภาพทางเพศ 3) การคัมเครื่องคัมแอลกอฮอล์ในพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น งานแต่งงาน งานบวช การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ และเทศกาลต่าง ๆ และ 4) การคัมเครื่องคัมแอลกอฮอล์เพื่อตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการเลื่อนสถานภาพ ของตนเองทางสังคม เลื่อนวัย หรือแม้แต่การคัมเพื่อหวังผลให้เกิดความสบายใจ ซึ่งสังคมใน ปัจจุบันมีการให้ความหมายและเปิดโอกาสให้มีการคัมเครื่องคัมแอลกอฮอล์ได้ง่ายขึ้น จากการคัม เครื่องคัมแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นที่ปรากฏให้เห็นได้ในโอกาสที่มีเทศกาลงานรื่นเริงต่าง ๆ เทศกาล เหล่านี้จะประกอบด้วย การทำบุญทางศาสนา งานเลี้ยงสังสรรค์ และงานเลี้ยงเพื่อความสนุกสนาน รื่นเริง ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรมหรือเทศกาลงานใด ๆ เช่น งานแต่งงาน วันสงกรานต์ วันขึ้นปี ใหม่ พิธีทำขวัญต่าง ๆ ก็จะมีเครื่องคัมแอลกอฮอล์ร่วมด้วยเสมอ เครื่องคัมแอลกอฮอล์จึงมีส่วนใน กิจกรรมงานกินเลี้ยงและความสนุกสนานรื่นเริง ซึ่งจะแสดงออกมาในรูปแบบพฤติกรรมการคัม เครื่องคัมแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ข้อมูลด้านประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ภาคอีสานหรือ ตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เป็นภูมิภาคที่มีขนาดใหญ่ทั้งด้านขนาดของพื้นที่ที่มีเนื้อที่ มากที่สุดของประเทศไทย (ประมาณ 168,854 ตารางกิโลเมตร) และจำนวนประชากรมากที่สุด (ประมาณ 21,634,442 คน) ประกอบด้วย 19 จังหวัด 61 เขตพื้นที่การศึกษา มีสถานศึกษาจำนวน 4,271 แห่ง (โรงเรียนมัธยมศึกษา 4,165 โรงเรียน และวิทยาลัยอาชีวศึกษา 106 วิทยาลัย) มีจำนวน นักเรียนมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา จำนวน 1,390,180 คน (นักเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 1,169,123 คน นักเรียนอาชีวศึกษา จำนวน 221,057 คน) ข้อมูลตามรายจังหวัดและเขตพื้นที่การศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552, หน้า 1-10) ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลจำนวนนักเรียนมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาตามรายจังหวัดและเขตพื้นที่การศึกษา
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จังหวัด	พื้นที่การศึกษา	จำนวนนักเรียน มัธยมศึกษา (คน)	จำนวนนักเรียน อาชีวศึกษา (คน)	จำนวนรวม (คน)
1. กาฬสินธุ์	เขต 1	20,614	10,331	61,718
	เขต 2	13,515		
	เขต 3	17,258		
2. ขอนแก่น	เขต 1	29,039	26,717	94,948
	เขต 2	15,312		
	เขต 3	11,969		
	เขต 4	15,521		
	เขต 5	23,107		
3. ชัยภูมิ	เขต 1	24,051	8,467	58,537
	เขต 2	15,175		
	เขต 3	10,844		
4. นครพนม	เขต 1	25,996	1,885	44,356
	เขต 2	16,475		
5. นครราชสีมา	เขต 1	34,949	26,219	136,497
	เขต 2	14,230		
	เขต 3	12,558		
	เขต 4	9,844		
	เขต 5	12,725		
	เขต 6	9,470		
	เขต 7	16,502		
6. บุรีรัมย์	เขต 1	23,242	14,447	110,386
	เขต 2	24,897		
	เขต 3	27,562		
	เขต 4	20,238		

ตารางที่ 1 (ต่อ)

จังหวัด	พื้นที่การศึกษา	จำนวนนักเรียน มัธยมศึกษา (คน)	จำนวนนักเรียน อาชีวศึกษา (คน)	จำนวนรวม (คน)
7. มหาสารคาม	เขต 1	20,046	11,214	59,896
	เขต 2	16,841		
	เขต 3	11,795		
8. มุกดาหาร		23,266	3,185	25,451
9. ชัยภูมิ	เขต 1	16,712	6,806	37,152
	เขต 2	13,634		
10. ร้อยเอ็ด	เขต 1	27,172	14,332	92,027
	เขต 2	29,421		
	เขต 3	21,102		
11. เลย	เขต 1	14,255	8,329	41,534
	เขต 2	14,862		
	เขต 3	4,088		
12. ศรีสะเกษ	เขต 1	28,373	12,915	85,970
	เขต 2	12,102		
	เขต 3	16,499		
	เขต 4	16,081		
13. สกลนคร	เขต 1	22,106	10,003	73,421
	เขต 2	23,830		
	เขต 3	17,482		
14. สุรินทร์	เขต 1	39,425	16,328	105,512
	เขต 2	20,856		
	เขต 3	28,903		
15. หนองคาย	เขต 1	17,690	7,673	59,502
	เขต 2	16,491		
	เขต 3	17,648		

ตารางที่ 1 (ต่อ)

จังหวัด	พื้นที่การศึกษา	จำนวนนักเรียน มัธยมศึกษา (คน)	จำนวนนักเรียน อาชีวศึกษา (คน)	จำนวนรวม (คน)
16. นนทบุรี	เขต 1	17,222	3,074	31,810
	เขต 2	11,514		
17. อุตรดิตถ์	เขต 1	35,809	17,578	99,723
	เขต 2	16,714		
	เขต 3	17,109		
	เขต 4	12,513		
18. อุบลราชธานี	เขต 1	30,640	17,847	145,209
	เขต 2	15,889		
	เขต 3	13,509		
	เขต 4	12,587		
	เขต 5	24,737		
19. อำนาจเจริญ		25,107	3,707	28,814
รวมจำนวนทั้งสิ้น		1,169,123	221,057	1,390,180

จากข้อมูลด้านประชากรนักเรียนนักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี 2549 พบว่า เด็กอายุ 11-19 ปี ที่ขี่มอเตอร์ไซด์แอลกอฮอล์มีจำนวน 750,500 คน แบ่งเป็นผู้ขี่เป็นครั้งคราว จำนวน 720,400 คน และขี่เป็นประจำ จำนวน 30,100 คน เมื่อเปรียบเทียบเฉพาะผู้ที่ขี่เป็นประจำ พบว่าเพิ่มขึ้นเกือบ 3 เท่า เมื่อเทียบกับปี 2547 โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีผู้ขี่เป็นประจำเพิ่มขึ้นจากปี 2547 ถึงปี 2549 เพิ่มขึ้น 15 เท่า จากข้อมูลวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวอีสานกับสถานการณ์การขี่มอเตอร์ไซด์แอลกอฮอล์ของวัยรุ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นข้อมูลที่มีความสำคัญต่อการศึกษาดังกล่าวถึงพฤติกรรมขี่มอเตอร์ไซด์แอลกอฮอล์ของนักเรียนวัยรุ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์เครื่องมือแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวัยรุ่น

“วัยรุ่น” มาจากคำภาษาอังกฤษว่า “Adolescence” มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า “Adolescere” หมายถึงการเจริญเติบโตหรือเจริญเติบโตไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ วัยรุ่นเป็นช่วงเวลาที่การเจริญเติบโตจากความไม่มีวุฒิภาวะของเด็กไปสู่ความมีวุฒิภาวะของผู้ใหญ่ เป็นช่วงเวลาเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม (Steinberg, 1999, p. 1)

องค์การอนามัยโลก (WHO, 2002, p. 20) ได้ให้ความหมายของวัยรุ่น ว่าเป็นวัยที่มีอายุระหว่าง 10-19 ปี และมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ในลักษณะที่พร้อมจะมีเพศสัมพันธ์ เป็นช่วงที่มีพัฒนาการด้านจิตใจที่พร้อมจากเด็กสู่การไปเป็นผู้ใหญ่ มีการเปลี่ยนแปลงสภาพจากที่ต้องพึ่งพา พ่อแม่ หรือผู้ปกครอง ไปสู่สภาวะที่ต้องรับผิดชอบและพึ่งพาตนเอง ซึ่งความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้วัยรุ่นจะเกิดการเรียนรู้ในวัฒนธรรมต่าง ๆ อย่างไรก็ตามช่วงระยะเวลาของวัยรุ่นนั้นเป็นช่วงเวลาที่ยาวนาน

ไรซ์ (Rice, 1993, p. 1) ได้ให้ความหมายของวัยรุ่นไว้ว่า วัยรุ่นเป็นช่วงระยะเวลาเจริญเติบโตระหว่างความเป็นเด็กและความเป็นผู้ใหญ่

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของวัยรุ่น หมายถึง วัยที่มีอายุประมาณ 13-19 ปี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 1062)

กล่าวโดยสรุปอาจให้ความหมายของวัยรุ่นไว้ว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ความคิด อารมณ์ และสังคมเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นช่วงระยะเวลาที่เตรียมความพร้อมสำหรับการปรับบทบาทจากเด็กเป็นผู้ใหญ่ และยังเป็นช่วงที่ต้องเผชิญกับปัญหาความตึงเครียด ความสับสน วุ่นวาย เนื่องจากต้องการหาเอกลักษณ์แห่งตน และสร้างค่านิยมทัศนคติในการดำเนินชีวิตของตนเอง

พัฒนาการของวัยรุ่น

วัยรุ่น เป็นวัยที่มีอายุอยู่ในช่วง 10-19 ปี (WHO, 2002, p. 20) ซึ่งเป็นวัยที่คาบเกี่ยวระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ สังคมและอารมณ์ เพื่อพัฒนาสู่ความเป็นผู้ใหญ่ (Santrock, 1996, p.1) เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้านของพัฒนาการ (Steinberg, 1999, p. 1) จึงถือได้ว่าช่วงนี้เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต เพราะถ้าสามารถปรับตัวให้ผ่านช่วงวัยนี้ได้ก็จะสามารถประสบความสำเร็จในชีวิตได้ (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2545, หน้า 1) กล่าวว่า วัยรุ่นเป็นวัยวิกฤต เป็นวัยที่มนุษย์มีความสับสนทางจิตใจมากที่สุด (Erikson, 1986, p. 5) และเนื่องจากการที่วัยรุ่นเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน

ซึ่งอาจจะเป็นสาเหตุนำไปสู่การแสดงออกทางพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ไม่เหมาะสม เช่น อารมณ์ที่รุนแรงเปลี่ยนแปลงง่าย เป็นสาเหตุทำให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมก้าวร้าว ก่อให้เกิดปัญหาการทะเลาะวิวาท (ชนิกา คูจินดา, 2547, หน้า 15) และนอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงด้านสังคมของวัยรุ่น เช่น การคบเพื่อน การต้องการความเป็นอิสระ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งกับผู้ปกครอง ก็เป็นสาเหตุนำไปสู่พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นด้วย การที่จะพัฒนาวัยรุ่นให้มีสุขภาพดีนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยที่ซับซ้อนหลายประการ ได้แก่ ตัววัยรุ่นเอง และสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่น ดังนั้นการเข้าใจถึงพัฒนาการของวัยรุ่น และบริบทของสิ่งแวดล้อมของวัยรุ่นจึงเป็นสิ่งสำคัญ ถ้าองค์ประกอบดังกล่าวเป็นไปในทางดีจะได้วัยรุ่นที่มีคุณภาพและความรับผิดชอบที่ดี แต่ถ้าสภาพแวดล้อมไม่มีความปลอดภัยและไม่ได้รับการเกื้อหนุน วัยรุ่นก็จะมีปัญหาตามมาได้ เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการดื่มสุรา การสูบบุหรี่ เป็นต้น

พัฒนาการของวัยรุ่นตามระยะช่วงอายุ

วัยรุ่นเป็นวัยเชื่อมต่อระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ สำหรับการแบ่งช่วงอายุของวัยรุ่น ได้มีผู้ที่กำหนดช่วงอายุไว้ต่าง ๆ กัน ซึ่งช่วงอายุของวัยรุ่นไม่อาจกำหนดลงไปให้แน่นอนได้ ซึ่งเป็นการยากที่จะกำหนดได้อย่างแน่นอนว่าวัยรุ่นควรเริ่มจากอายุเท่าไรและสิ้นสุดเมื่อใด องค์การอนามัยโลก (WHO, 2002, p. 20) แบ่งวัยรุ่น เป็นวัยที่มีอายุอยู่ในช่วง 10-19 ปี Santrock (1996, p. 1) ได้กำหนดว่าวัยรุ่นมีอายุระหว่าง 10-21 ปี โดยแบ่งออกเป็น 3 ช่วงวัย ตามการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่น คือ วัยรุ่นตอนต้น ตอนกลาง และตอนปลาย ซึ่งแต่ละระยะจะมีลักษณะเฉพาะ แตกต่างกันไปในแต่ละคน และ Steinberg (1999, pp. 1-3) ได้กำหนดช่วงอายุของวัยรุ่นไว้เป็น 3 ช่วงดังนี้

1. ช่วงวัยรุ่นตอนต้น เป็นช่วงอายุระหว่าง 11-14 ปี
2. ช่วงวัยรุ่นตอนกลาง เป็นช่วงอายุระหว่าง 15-18 ปี
3. ช่วงวัยรุ่นตอนปลาย เป็นช่วงอายุระหว่าง 19-21 ปี

วัยรุ่นตอนต้น ช่วงอายุ 11-14 ปี วัยรุ่นช่วงวัยนี้อยู่ในระดับประถมศึกษาตอนปลายถึงมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นระยะที่มีร่างกายเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนทางกายภาพ เด็กจะโตขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอวัยวะที่แสดงความเป็นเพศชายและหญิง โดยเด็กหญิงจะเริ่มเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงก่อนเพศชาย ในวัยนี้วัยรุ่นทั้งสองเพศจะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และความคิด การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ บุคลิกภาพ สังคมและสติปัญญา กล่าวคือ วัยรุ่นมักมีอารมณ์หงุดหงิด เนื่องจากความเครียด ความวิตกกังวลเกี่ยวกับสัดส่วนของตนเอง น้ำหนักตัวและความขัดแย้งทางสังคม ไม่เห็นด้วยกับเรื่องต่าง ๆ มีความรู้สึกว่ามีใครเข้าใจ ไม่มีใครเห็นใจ แต่ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่นในแต่ละคนจะไม่เหมือนกันซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม

วัยรุ่นตอนกลาง ช่วงอายุ 15-18 ปี วัยรุ่นช่วงวัยนี้จะอยู่ในชั้นมัธยมปลาย อารมณ์ของวัยรุ่นจะเริ่มสงบกว่าระยะต้น วัยรุ่นจะยอมรับความเป็นหญิงและชายของตนได้เต็มที่ มีความคิดความอ่านและรับผิดชอบต่อตนเอง ในขณะเดียวกันความสำคัญกับหมู่เพื่อน ก็จะมีมากขึ้นอย่างเด่นชัด เด็กจะสร้างมิตรภาพใหม่ ๆ คบเพื่อนในวงกว้าง สนใจสังคมทั่วไป เข้าร่วมในชมรมหรือจัดตั้งชมรมที่ตนสนใจและถนัด และจะเลือกกลุ่มเพื่อนที่มีนิสัยและความชอบคล้าย ๆ กัน นอกจากนั้นเด็กจะมีพัฒนาการด้านสติปัญญา มีมโนทัศน์มากขึ้น สามารถแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์และเปรียบเทียบได้มากขึ้น

วัยรุ่นตอนปลาย ช่วงอายุ 19-21 ปี เป็นช่วงที่วัยรุ่นเข้าสู่การเรียนในมหาวิทยาลัยหรืออาจเข้าสู่การทำงาน มีความรับผิดชอบและเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น ในช่วงต่อของวัยรุ่นตอนกลางและตอนปลายเป็นระยะของการพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตน Erikson (1986, p. 5) เชื่อว่าเอกลักษณ์แห่งตนเป็นคุณสมบัติที่เด็กจำเป็นต้องสร้างให้เกิดขึ้นก่อนจะมีความรักสนิทสนมใกล้ชิดกับผู้อื่น โดยเฉพาะเพื่อนต่างเพศ วัยรุ่นที่มีปัญหาในเอกลักษณ์คือวัยรุ่นที่ขาดความนับถือตนเอง มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ มีปมด้อย ชอบเปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่นซึ่งอาจทำให้เกิดความวิตกกังวล ซึมเศร้า มีผลต่ออารมณ์และการเข้าสู่สังคม บางคนแยกตัวจากเพื่อน บางคนหันเข้าหายาเสพติด เป็นต้น กล่าวโดยสรุปช่วงอายุของวัยรุ่นจากเอกสารต่าง ๆ ข้างต้น สามารถแบ่งช่วงอายุของวัยรุ่นได้ 3 ระยะ คือ วัยรุ่นตอนต้น วัยรุ่นตอนกลาง และวัยรุ่นตอนปลาย

พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น

พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นไทยมีมาแต่ช้านาน โดยมักดื่มในเทศกาลและวาระต่าง ๆ ในงานเลี้ยงสังสรรค์หรืองานฉลองตามประเพณีต่าง ๆ มักจะพบเห็นการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กันเป็นเรื่องปกติ (ปราณี ทองคำ และคณะ, 2549, หน้า 168) ซึ่ง เทพินทร์ พัทธวรณีย์ (2541, หน้า 4-6) ได้สรุปพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ตามแนวคิดทางสังคมศาสตร์เชื่อว่า พฤติกรรมของบุคคลย่อมถูกกำหนดโดยสังคมวัฒนธรรมกล่าวคือ บุคคลจะเลียนแบบที่จะแสดงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับแบบแผนที่สังคมส่วนใหญ่ยอมรับ ดังนั้นยังพฤติกรรมใดที่สังคมมีการให้ความหมาย ให้คุณค่าสูง บุคคลก็จะแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ มากขึ้น พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็เช่นกัน คนไทยรู้จักการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์พร้อม ๆ กับการปลูกข้าว โดยเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ชนิดแรกที่คนไทยรู้จักคือ สุรากะแซ่ ประเภ น้ำตาลมาแต่เป็นที่น่าสังเกตว่า พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของคนไทยไม่แพร่หลายนัก หากแต่ความนิยมดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แพร่หลายในช่วงสมัยรัตนโกสินทร์นี้เอง ความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมดังกล่าวสัมพันธ์กับเงื่อนไขทางสังคมวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป การดื่มเครื่องดื่ม

แอลกอฮอล์ ในยุคปัจจุบันมีการดื่มในหลายโอกาส ประเภทของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ก็มีหลากหลายตามความหมายที่สังคมให้ไว้กับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีดังนี้

1. เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ถูกจัดให้มีสถานภาพเทียบเท่ากับน้ำ น้ำผลไม้ และน้ำอัดลม เห็นได้จากการได้ชื่อว่า เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ Beverage หรือเครื่องดื่มประเภทหนึ่ง การให้ความหมายของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในลักษณะนี้แสดงให้เห็นถึงการคลี่คลายจากความหมายเดิมที่สังคมให้อย่างเข้มงวดอย่างมาก เครื่องดื่มแอลกอฮอล์กลายเป็นสิ่งปกติทั่ว ๆ ไปที่สามารถดื่มประกอบมื้ออาหารได้ แม้สังคมจะมีเกณฑ์ว่าควรบริโภคอาหารประเภทใดในแต่ละมื้อ แต่เกณฑ์นี้ก็ไม่เคร่งครัดนัก ในทำนองเดียวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ซึ่งเมื่อให้ความหมายว่า “เครื่องดื่ม” ก็สามารถดื่มได้ในสถานการณ์ทั่ว ๆ ไป

2. การใช้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นสัญลักษณ์ของการเลื่อนสถานภาพ กล่าวคือ เมื่อเด็กมีการเติบโตถึงช่วงหนึ่งก็จะมีกรดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งเกิดความเชื่อว่าพฤติกรรมนี้เป็นพฤติกรรมของผู้ใหญ่เมื่อเขาบริโภคได้ก็มีความหมายว่าตนเป็นผู้ใหญ่แล้ว ความเชื่อที่ว่านี้จะรวมไปถึงความต้องการที่จะแสดงออกของความรับผิดชอบ และอิสระจากการดูแลของผู้ปกครอง การใช้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในสัญลักษณ์เช่นนี้แต่เดิมมักปรากฏในเพศชาย แต่ปัจจุบันมีการพบแนวโน้มที่สูงขึ้นในกลุ่มเพศหญิงด้วยลักษณะที่มีการใช้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสัญลักษณ์ของการเลื่อนสถานภาพยังมีอีกประเภทหนึ่งก็คือ การใช้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อเลื่อนสถานภาพทางสังคมเศรษฐกิจของบุคคล การใช้ในลักษณะนี้จะสืบเนื่องมาจากแนวคิดที่เชื่อมโยงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กับความทันสมัยและชั้นชนทางสังคมในยุคก่อน ปัจจุบันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บางชนิดจะหมายถึงการเป็นสมาชิกของชั้นชนใดในสังคม เช่น สุราขาวเป็นสุราของชนชั้นล่างที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ แต่สุราต่างประเทศเป็นสุราของชั้นสูงหรือชนชั้นกลางที่มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี ในขณะที่ถ้าเป็น “ไวน์” จะหมายถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ช้นชนสูงและผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี

3. เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นสัญลักษณ์ของความเป้นเพศชาย เครื่องดื่มแอลกอฮอล์มักถูกกำหนดให้เป็นของเพศชาย การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่ต่าง ๆ กับกลุ่มเพื่อนของเพศชายไม่ว่าจะโสดหรือมีครอบครัวแล้วก็มีนัยของความเป็นอิสระจากอำนาจของครอบครัวเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันมีการแบ่งประเภทของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ว่า เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ประเภทนั้นควรเป็นของเพศใด เช่น เบียร์เป็นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเพศชาย ในขณะที่เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีรสหวาน มีระดับแอลกอฮอล์ต่ำกว่าจะเป็นของเพศหญิง เป็นต้น

4. การใช้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของความเท่าเทียมกันระหว่างเพศพบว่า ในอดีตสังคมส่วนใหญ่ยังไม่เห็นด้วยกับการที่ผู้หญิงดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และความเชื่อ

และค่านิยมของสังคมไทยที่เชื่อว่าผู้หญิงต้องเป็นกุลสตรี ไม่ดื่มเครื่องดื่มเมาต่าง ๆ หากผู้หญิงคนใดดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ถือว่าเป็นผู้หญิงที่ไม่ดี ไม่เรียบร้อย ขาดคุณสมบัติของการเป็นกุลสตรี ผู้ชายจึงได้รับการยอมรับจากสังคมในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากกว่าเพศหญิง การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จึงเป็นสัญลักษณ์ของเพศชาย แต่ในปัจจุบันความคิดหรือความเชื่อดังกล่าวได้เปลี่ยนไป ปัจจุบันเพศหญิงมีแนวโน้มที่จะดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากขึ้น ซึ่งเป็นการแสดงถึงความเท่าเทียมที่เพศหญิงที่สามารถทำได้เหมือนอย่างเพศชาย

5. การใช้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อสื่อความสัมพันธ์ทางสังคมและความสำเร็จทางธุรกิจ การงาน ความหมายของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในลักษณะนี้ปรากฏให้เห็นชัดเจนในยุคปัจจุบันมากกว่ายุคก่อน การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร่วมกันมีความหมายถึงความเป็นสมาชิกในกลุ่มสังคมเดียวกัน หมายถึงระดับความสัมพันธ์ที่มิต้องกัน รวมถึงการแสดงความสัมพันธ์อย่างจริงจังต่อกัน นอกจากนั้นยังพบว่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ถูกใช้เป็นวิธีในการดำเนินธุรกิจ เช่น การเจรจาต่อรอง หรือการพิจารณาเรื่องสำคัญทางธุรกิจอย่างไม่เป็นทางการด้วย นอกจากนั้นการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ถูกให้ความหมายโดยนัยว่าต้องมีผู้ร่วมดื่ม เป็นเรื่องของพฤติกรรมร่วมของบุคคล การดื่มตามลำพังถูกสังคมให้ความหมายว่าผิดปกติ ดังนั้นการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จึงเป็นความเกี่ยวพันกับความสัมพันธ์ทางสังคมได้ ซึ่งในบางวัฒนธรรม หากบุคคลปฏิเสธไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีผู้หยิบยื่นให้ ก็จะหมายถึงการปฏิเสธความสัมพันธ์ต่อกัน

6. เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กลายเป็นสิ่งบำรุงสุขภาพ เมื่อเทียบกับยุคก่อน ๆ ซึ่งเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสิ่งที่อยู่ในชั่วลบ แต่ปัจจุบันมีการค้นพบว่าไวน์สามารถป้องกันโรคหัวใจได้ และมีการใช้ไวน์เพื่อช่วยให้เส้นเลือดขยายตัวในผู้ป่วยความดันโลหิตสูง ช่วยในการขับปัสสาวะ เหล่านี้เป็นการนำเสนอภาพของไวน์ในชั่วบวก คุณลักษณะอันนี้ของไวน์จะเชื่อกันในหลายวัฒนธรรม การให้ความหมายในลักษณะนี้ทำให้เกิดความชอบธรรมในการดื่มมากขึ้น รวมทั้งทำให้มีปริมาณการดื่มไวน์มากขึ้น

อย่างไรก็ดี แม้สังคมจะมีการให้ความหมายและเปิดโอกาสให้มีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ง่ายขึ้น แต่สุดท้ายสังคมก็มีการกำหนดระหว่างพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปกติ หรือไม่ปกติ เช่น ใช้เกณฑ์ความถี่ในการดื่ม ปริมาณการดื่ม และจำนวนคนที่ร่วมดื่ม ตลอดจนการควบคุมพฤติกรรมของตนเองระหว่างดื่มและหลังการดื่ม พฤติกรรมดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสุขภาพทั้งต่อตนเองและผู้อื่น เช่น พฤติกรรมเมาแล้วขับ การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ได้ป้องกัน การขกพวกตีกัน ซึ่งมีสาเหตุมาจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แทบทั้งสิ้น สุทธิลักษณ์ ตั้งกุลบริบูรณ์ และคณะ (2549, หน้า 45) ซึ่งแนวโน้มและสถานการณ์ที่น่าเป็นห่วงเกี่ยวกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นไทย วิเคราะห์ได้จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้ดำเนินการสำรวจพฤติกรรม

การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชากร ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ประจำปี 2550 จำนวน 51.2 ล้านคน พบว่า เป็นผู้ที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จำนวน 14.9 ล้านคนหรือร้อยละ 29.3 โดยผู้ชาย ยังคงดื่มสุรามากกว่าผู้หญิงประมาณ 6 เท่า ที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่งคือ กลุ่มเยาวชนมีอัตราการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สูงถึงร้อยละ 21.9

พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นนั้น จะให้ความสำคัญต่อการคบเพื่อน หรือทำตามกลุ่มเพื่อนมาก จึงมีการเลียนแบบหรือทำตามกลุ่มเพื่อน เพื่อให้เกิดการยอมรับภายในกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกายเหมือนกัน พูดจาภาษาเดียวกัน ทำกิจกรรมร่วมกันตามความสนใจของกลุ่ม และจากการที่เด็กวัยนี้จะมีอารมณ์ที่อ่อนไหวง่าย หวั่นไหวตามสภาพแวดล้อม คล้อยตามเพื่อนได้ง่าย ขาดความยับยั้งชั่งใจ มีความอยากรู้อยากเห็น อยากทดลอง จึงเป็นสาเหตุที่นำไปสู่การดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น (วิชัย โปษยะจินดา และอาภา ศิริวงศ์ ณ อยุธยา, 2544 ข, หน้า 60) เช่น การศึกษาของ อติศวร หลายชูไทย และคณะ (2545, หน้า 4) พบว่า การตัดสินใจดื่มแอลกอฮอล์ครั้งแรก เพราะอยากรู้ทดลองชิม ดื่มเพื่อสมาคมมีเพื่อนสนุกสนาน และดื่มเพราะเพื่อนชักชวน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ประกิจ โพธิ์อาสน์ (2541) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น พบว่า เหตุจูงใจที่เริ่มดื่มแอลกอฮอล์ครั้งแรกเนื่องจากอยากทดลอง ร้อยละ 60.6 ถูกชักชวนจากเพื่อน ร้อยละ 50.2 และจากการศึกษาของ กมลทิพย์ วิจิตรสุนทรกุล (2542) พบว่า นักเรียนอาชีวศึกษาดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพราะมีทัศนคติต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ว่าเป็นการแสดงความเป็นผู้ใหญ่ ถ้าไม่ดื่มจะไม่ใช่ผู้ชาย การดื่มเป็นสิ่งที่ทำให้เพื่อนยอมรับ และการปฏิเสธการดื่มกับเพื่อนเป็นการปฏิเสธสัมพันธ์ภาพ

รูปแบบการดื่มแอลกอฮอล์

มาตรวัดการดื่มและรูปแบบการดื่มแอลกอฮอล์ยังไม่เป็นที่ยอมรับที่เป็นสากลและยังไม่มี ความหมายของคำที่ใช้เป็นการทั่วไปในการบ่งชี้ลักษณะรูปแบบที่แตกต่างกันของการดื่ม (Institute of Alcohol Studies, 2002) ยกตัวอย่างเช่น การดื่ม 5 drinks หรือมากกว่าในโอกาสเดียวกัน อาจกล่าวได้ว่าเป็นการดื่มหนัก (Heavy Drinking หรือ Heavy Episodic Drinking หรือ Binge Drinking) อย่างไรก็ดี เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัย สถาบันต่างๆที่เกี่ยวข้องกับแอลกอฮอล์ก็พยายามสร้าง มาตรวัดขึ้นมา อาทิเช่น Substance Abuse and Mental Health Services Administration: SAMHSA แห่งสหรัฐฯ ได้ให้คำนิยามลักษณะประเภทการดื่มไว้ดังนี้

Used Binge Drinking: five or more drinks on one occasion.

Heavy Drinking: five or more drinks on at least 5 different days in the past 30 days
สำหรับในกรณีอื่น ๆ มักจะใช้คำนิยามดังนี้

Heavy Drinking: five or more drinks on the same occasion in the past 30 days

Frequent Heavy Drinking: five or more drinks on at least five occasions in the last 30 days

เนื่องจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีมากมายหลายชนิด และแต่ละชนิดจะมีปริมาณของแอลกอฮอล์ที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้น จึงจำเป็นต้องกำหนด “ดื่มมาตรฐาน” ขึ้นมา เพื่อให้ผู้ดื่มรู้ว่าตนเองได้ดื่มแอลกอฮอล์ไปแล้วมากน้อยเพียงใด สำหรับ 1 ดื่มมาตรฐาน (1 Drink) หมายถึง เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีปริมาณแอลกอฮอล์ประมาณ 10 กรัม ตัวอย่างเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่นับเป็น 1 ดื่มมาตรฐาน ได้แก่ เบียร์ 1 แก้ว (285 มิลลิลิตร) มีแอลกอฮอล์อยู่ 5% ไวน์ 1 แก้วเล็ก (100 มิลลิลิตร) มีแอลกอฮอล์อยู่ 12% และเหล้า 1 แก้ว (30 มิลลิลิตร) มีแอลกอฮอล์อยู่ 40% ซึ่งระดับของแอลกอฮอล์ในกระแสเลือดนั้นขึ้นอยู่กับปริมาณและความถี่ในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แต่ละชนิด (กรมสุขภาพจิต, 2546, หน้า 15)

สำหรับการศึกษาในประเทศไทยก็มีมาตรวัดการดื่มที่หลากหลายเช่นเดียวกัน คือ มีการนิยามพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แตกต่างกัน เช่น การศึกษาของ กมลทิพย์ วิจิตรสุนทรกุล (2542) แบ่งพฤติกรรมการดื่มของนักเรียนอาชีวศึกษาออกเป็น 5 ระยะ ได้แก่ 1) ดื่มน้อยเป็นครั้งคราว หมายถึง ดื่มในปริมาณน้อยไม่เกินเดือนละครั้ง 2) ดื่มน้อย หมายถึง ดื่มในปริมาณปานกลางไม่เกินเดือนละครั้ง หรือดื่มในปริมาณน้อยไม่เกินเดือนละ 3-4 ครั้งต่อเดือน 3) ดื่มน้อยปานกลาง หมายถึง ดื่มในปริมาณน้อยอย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง ดื่มในปริมาณปานกลางไม่เกิน 3-4 ครั้งต่อเดือน หรือดื่มในปริมาณมากไม่เกิน 1 ครั้งต่อเดือน 4) ดื่มน้อยปานกลางถึงมาก หมายถึง ดื่มในปริมาณปานกลางอย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง หรือดื่มในปริมาณมากไม่เกิน 3-4 ครั้งต่อเดือน 5) ดื่มน้อยมาก หมายถึง ดื่มปริมาณมากอย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง โดยการดื่มปริมาณน้อย (Small Amount) หมายถึง การดื่มน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1 Drink ต่อครั้ง การดื่มปริมาณปานกลาง (Medium Amount) หมายถึง การดื่ม 2-4 Drinks ต่อครั้ง การดื่มปริมาณมาก (Large Amount) หมายถึง การดื่มมากกว่า 5 Drink ต่อครั้ง โดย 1 Standard Drink หมายถึงการดื่มแอลกอฮอล์ในแต่ละครั้งมีแอลกอฮอล์เท่ากับ 14 กรัม การศึกษาของบัณฑิต ศรีไพศาล และคณะ (2549, หน้า 25) ได้วิเคราะห์สถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากการสำรวจอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ. 2549 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้แบ่งระดับการดื่มออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) ดื่มทุกวันหรือเกือบทุกวัน 2) ดื่ม 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์ 3) ดื่ม 1-2 ครั้งต่อเดือน และ 4) ดื่มนาน ๆ ครั้ง และการศึกษาของ ศาวิตรี อัยฉัตรกรชัย และคณะ (2551, หน้า 13) ระบุว่านักเรียนที่ดื่มในปัจจุบัน หมายถึง นักเรียนที่ดื่ม 30 วันที่ผ่านมา ดื่มนานครั้ง หมายถึง ดื่มในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา และเคยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มาแล้วในช่วงชีวิต

องค์การอนามัยโลก (WHO อ้างถึงใน พันธันภา กิตติรัตนไพบูลย์ และ หทัยชนนี บุญเจริญ, 2549, หน้า 8) แบ่งลักษณะพฤติกรรมและระดับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น โดยเริ่มต้นจากการไม่ดื่มเลยหรือดื่มน้อยไปจนถึงดื่มหนัก และปัญหาที่เกิดขึ้นก็จะมีตั้งแต่ไม่มีปัญหาไปจนถึงปัญหามากและปัญหารุนแรงเช่นกัน ซึ่งสามารถแบ่งการดื่มออกได้เป็น 4 แบบ ตามปริมาณแอลกอฮอล์ที่ดื่มเข้าไปและความเสี่ยงต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนี้

1. พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แบบเสี่ยงต่ำ (Low Risk Drinking) หมายถึง การดื่มในลักษณะที่ยังไม่สามารถทำให้เกิดปัญหาตามมา ทั้งต่อตัวผู้ดื่มเองและสังคมรอบข้าง โดยมี ลักษณะการดื่มในผู้หญิงไม่เกิน 2 ดื่มมาตรฐานต่อวัน ซึ่งเทียบเท่ากับเบียร์ชนิดแรง 1.5 กระป๋อง หรือเหล้า 40 ดีกรี 1 เป๊ก (1 เป๊ก มีปริมาตรเท่ากับ 50 มิลลิลิตร) หรือในผู้ชายดื่มไม่เกิน 4 ดื่มมาตรฐานต่อวัน ซึ่งเทียบเท่ากับเบียร์ชนิดแรง 3 กระป๋อง หรือเหล้า 40 ดีกรี 2 เป๊ก และมีวันที่ไม่ดื่ม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เลยอย่างน้อย 2 วันต่อสัปดาห์ หรือดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ปริมาณไม่เกิน 21 ดื่มมาตรฐานต่อสัปดาห์ในผู้ชาย หรือ 14 ดื่มมาตรฐานต่อสัปดาห์ในผู้หญิง การดื่มในลักษณะนี้ เรียกว่า การดื่มอย่างปลอดภัย (Safe-Limit Drinking)

2. พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แบบเสี่ยงสูง (Hazardous Drinking หรือ Risky Drinking) หมายถึง การดื่มในปริมาณหรือลักษณะที่ทำให้ผู้ดื่มเพิ่มความเสี่ยงที่จะเกิดผลเสีย ต่อร่างกาย จิตใจและสังคม โดยผลเสียนี้เกิดขึ้น ทั้งต่อตัวเองและต่อผู้อื่น แม้ว่าตัวผู้ดื่มจะยังไม่ป่วย ด้วยโรคภัยแรงใด ๆ ก็ตามการดื่มแบบเสี่ยงสามารถเทียบเป็นปริมาณการดื่มโดยประมาณคือ ใน ผู้หญิง คือการดื่มมากกว่า 2 ดื่มมาตรฐานแต่ไม่เกิน 4 ดื่มมาตรฐานต่อวัน (เหล้า 40 ดีกรี ไม่เกิน 1/2 แบน หรือเบียร์ชนิดแรงไม่เกิน 3 กระป๋อง) หรือการดื่มมากกว่า 7 ดื่มมาตรฐานต่อสัปดาห์ (เบียร์ ประมาณ 5 กระป๋อง) ในผู้ชาย คือการดื่มมากกว่า 4 ดื่มมาตรฐานต่อวัน แต่ไม่เกิน 6 ดื่มมาตรฐาน ต่อวัน (เหล้า 40 ดีกรี ไม่เกิน 1/2 แบนหรือเบียร์ชนิดแรง ไม่เกิน 4.5 กระป๋อง) หรือการดื่มมากกว่า 14 ดื่มมาตรฐานต่อสัปดาห์ (เบียร์ประมาณ 10 กระป๋อง) นอกจากนี้ยังรวมถึงการดื่มเพียงเล็กน้อย แต่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ เช่น การดื่มขณะตั้งครรถ์ หรือในผู้ที่มีโรคทางกาย เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูงหรือกำลังรับประทานยาใด ๆ ที่อาจมีปฏิกิริยากับแอลกอฮอล์

3. พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แบบอันตราย (Harmful Drinking) หมายถึง การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในปริมาณและลักษณะที่ทำให้ผู้ดื่มเพิ่มความเสี่ยงที่จะทำให้เกิดผลเสีย ต่อสุขภาพ โดยองค์การอนามัยโลก ได้จัดไว้ว่าเป็นความผิดปกติชนิดหนึ่ง การกำหนดปริมาณ ลักษณะการดื่มแบบเสี่ยง จะใช้การกำหนดระดับปริมาณแอลกอฮอล์เฉลี่ยที่คนทั่วไปไม่ควรดื่มเกิน ต่อสัปดาห์หรือต่อครั้ง (Threshold Values) ซึ่งเป็นระดับที่สัมพันธ์กับความเสี่ยงต่อการเกิดอันตราย ต่อสุขภาพผู้ดื่ม โดยลักษณะการดื่มแบบเสี่ยง หมายถึง การดื่มมากกว่า 2 ดื่มมาตรฐาน แต่ไม่เกิน 4

ดื่มมาตรฐานต่อวันในผู้หญิง ซึ่งเทียบได้กับเบียร์ชนิดแรง 3 กระป๋อง หรือ เหล้า 40 ดีกรี 2 เป็ก หรือ การดื่มมากกว่า 3 ดื่มมาตรฐาน แต่ไม่เกิน 6 ดื่มมาตรฐานต่อวันในผู้หญิง ซึ่งเทียบได้กับเบียร์ชนิดแรง 4.5 กระป๋อง หรือ เหล้า 40 ดีกรี 3 เป็ก นอกจากนี้การดื่มแบบ “เมาหัวราน้ำ” (Binge Drinking) ก็ถือว่าเป็นการดื่มแบบมีปัญหา

4. พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แบบติด (Alcohol Dependence) หมายถึง รูปแบบการดื่มที่ไม่เหมาะสม (Alcohol Used Disorders) จนกระทั่งเกิดความผิดปกติทางร่างกาย พฤติกรรมและความคิด ทำให้ความรับผิดชอบในหน้าที่ต่างๆ บกพร่องไป เช่น การงานหรือ ครอบครัว ไม่สามารถควบคุมการดื่มทั้งปริมาณ ความถี่ หรือ ไม่สามารถหยุดดื่มได้ บางคนดื่มเป็นประจำจนไม่ทราบว่าตนเองติด จนเมื่อต้องหยุดดื่มด้วยสาเหตุใดก็ตาม ซึ่งทำให้เกิดอาการถอนพิษ (Withdrawal) ขึ้น ซึ่งภาวะนี้กำหนดโดยองค์การอนามัยโลก และสามารถให้คำจำกัดความโดยอาศัยตามหลักเกณฑ์ของสมาคมจิตแพทย์อเมริกา (Diagnosis and Statistical Manual of Mental Disorder Forth Edition [DSM IV])

จากคำนิยามเกี่ยวกับรูปแบบและพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ผ่านมาเห็นได้ว่า มีความหลากหลายทั้งในเรื่องของความถี่และปริมาณการดื่ม ดังนั้นการแบ่งรูปแบบของ พฤติกรรมขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการศึกษาของผู้วิจัย ซึ่งการศึกษารังนี้ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบ พฤติกรรมการดื่มตามการแบ่งขององค์การอนามัยโลก คือ การดื่มแบบเสี่ยงต่ำ การดื่มแบบเสี่ยงสูง การดื่มแบบอันตราย และการดื่มแบบเบียด

การประเมินรูปแบบการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

การประเมินพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้น มีผู้ศึกษาและสร้างเครื่องมือเพื่อ ใช้ประเมินพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ ดังนี้

1. การประเมินจากอาการ หรือปริมาณแอลกอฮอล์ที่อยู่ในเลือด ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา ระบุว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพที่เกิดขึ้นในระยะสั้นนั้น แอลกอฮอล์จะทำให้ระดับน้ำตาลในเลือดต่ำ มีอาการเมาค้าง ปวดศีรษะ ในขณะดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์มีผลต่อระบบประสาทและร่างกายดังนี้ (ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, 2551, หน้า 56)

30 mg. % จะทำให้เกิดอาการสนุกสนาน ร่าเริง

50 mg. % ควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกายได้ลำบาก

100 mg. % ร่างกายแสดงอาการเมา ทรงตัวไม่ได้

200 mg. % มีอาการสับสน

300 mg. % เกิดอาการง่วง งง ซึม

400 mg. % หมดสติ และอาจถึงตายได้

2. การประเมินจากแบบสอบถาม ได้แก่

2.1 แบบสอบถามพฤติกรรมการดื่ม (Drinking Behavior Questionnaire) ของ Dijkstra et al. (2001, p. 689) ที่ใช้ประเมินปริมาณและความถี่ของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งสามารถนำมาคำนวณได้ ลักษณะของแบบสอบถามจะถามเกี่ยวกับภายใน 30 วันที่ผ่านมาว่ามีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างไร โดยจะถามความถี่และจำนวนของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่บริโภคในวันระหว่างสัปดาห์ และในช่วงสุดสัปดาห์ แต่ไม่มีรายละเอียดเกี่ยวกับคุณภาพเครื่องดื่ม

2.2 แบบทดสอบแอลกอฮอล์ (Khavari Alcohol Test: KAT) ของ Oei and Borrow (2000, p. 499) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งคำถามในแต่ละข้อจะเจาะจงในเรื่องของการดื่มเบียร์ ไวน์ และสุรา โดยประเมินทั้งปริมาณและความถี่ในการดื่มที่มากที่สุด ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 12 ข้อ และมีค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ เท่ากับ .78 ถึง .98

2.3 แบบประเมินภาวะติดแอลกอฮอล์ (The Alcohol Use Disorder Identification Test หรือ AUDIT) ขององค์การอนามัยโลก (WHO, 2001 a, p. 20) ซึ่งองค์การอนามัยโลกเป็นผู้พัฒนาเครื่องมือนี้ขึ้นโดยนักวิชาการจากประเทศต่าง ๆ และได้ผ่านการทดสอบใช้ในหลายประเทศทั่วโลก สำหรับในประเทศไทยแบบประเมินนี้ได้รับการแปลเป็นภาษาไทยโดย ศาวิตรี อัญฉงค์กรชัย (2547, หน้า 705-708) ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับปริมาณ ความถี่ และปัญหาที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รายบุคคล ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 10 ข้อคำถาม โดยพบว่ามีความไว (Sensitivity) 96% และความจำเพาะ (Specificity) 96% ในการตรวจพบภาวะการดื่มที่เป็นอันตราย และมีค่าความไว (Sensitivity) 87% และความจำเพาะ (Specificity) 81% ในการตรวจพบการดื่มที่มีปัญหา แบบประเมินพฤติกรรมการดื่ม AUDIT (Alcohol Use Disorders Identification Test) ได้แบ่งการดื่มที่เป็นอันตรายที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพตามระดับการดื่มที่มีปัญหา แบ่งเป็น 4 ระดับ คือ

คะแนน 0-7 คะแนน หมายถึง กลุ่มที่ดื่มแบบเสี่ยงต่ำ (Low Risk Drinking)

คะแนน 8-15 คะแนน หมายถึง กลุ่มที่ดื่มแบบเสี่ยงสูง (Hazardous Drinking หรือ Risky Drinking)

คะแนน 16-19 คะแนน หมายถึง กลุ่มที่ดื่มแบบอันตราย (Harmful Drinking)

คะแนนมากกว่าหรือเท่ากับ 20 คะแนน หมายถึง กลุ่มที่ดื่มแบบติด (Alcohol Dependence)

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ AUDIT (The Alcohol Use Disorder Identification Test) เนื่องจากเป็นแบบสอบถามขององค์การอนามัยโลก ที่นักวิชาการจากประเทศต่าง ๆ ร่วมกันพัฒนาเครื่องมือขึ้น และได้ผ่านการทดสอบใช้

ในหลายประเทศทั่วโลก เป็นที่ยอมรับในการใช้เพื่อประเมินพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างแพร่หลาย มีความไวและความจำเพาะในการวินิจฉัยการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สูง นอกจากนี้ยังไม่มีปัญหาในการนำมาใช้ในวัฒนธรรมที่ต่างกันและบุคคลทั่วไปสามารถประเมินได้ด้วยตนเอง มีความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างและเป็นที่ยอมรับในการนำไปใช้ การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ปรับระยะเวลาในข้อคำถามให้สอดคล้องกับบริบทของเรื่องที่ศึกษา โดยไม่ได้ดัดแปลงเนื้อหาของแบบประเมินดังกล่าว จึงไม่ได้นำแบบประเมินไปหาความตรงตามเนื้อหาซ้ำอีกครั้ง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับปัจจัยการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น

ตามแนวคิดทฤษฎีอิทธิพลสามทาง (The Triadic Influence Theory: TTI) ของ Petraitis, Flay and Miller (1995, pp. 67-86) และตามแนวคิดทฤษฎีทางจิตวิทยาการดื่มและการติดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Psychological Theories of Drinking and Alcoholism) ของ Kenneth and Howard (1999, pp. 5-10) ซึ่งได้รวบรวมทฤษฎีที่เกี่ยวข้องพฤติกรรมดื่มและการติดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตั้งแต่ปี 1986-1998 ไว้เพื่ออธิบายพฤติกรรมการดื่มและการติดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ประกอบด้วย

ทฤษฎีอิทธิพลสามทาง (The Theory of Triadic Influence: TTI)

Petraitis, Flay and Miller (1995, pp. 67-86) ได้นำเสนอทฤษฎีอิทธิพลสามทาง (The Theory of Triadic Influence: TTI) ซึ่งพัฒนามาจากการศึกษาในบริบทของการใช้สารเสพติดต่าง ๆ ในวัยรุ่น รวมทั้งการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แนวคิดหลักของทฤษฎีนี้พัฒนามาจากทฤษฎีพฤติกรรมสุขภาพที่สำคัญและได้รับการยอมรับ เช่น ทฤษฎีความเชื่อด้านสุขภาพ ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม เป็นต้น ทฤษฎีอิทธิพลสามทางเชื่อว่าพฤติกรรมของวัยรุ่นเป็นผลมาจากอิทธิพลหลัก 3 ทาง ได้แก่ 1) อิทธิพลจากภายในตัวบุคคล (Intrapersonal Influences) 2) อิทธิพลจากทัศนคติความเชื่อความคาดหวัง (Attitudinal Influences) และ 3) อิทธิพลจากภายนอกตัวบุคคล (Interpersonal Social Influences) ภายในอิทธิพลแต่ละทางดังกล่าวจะประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ ที่สามารถส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของวัยรุ่นได้ในระดับที่แตกต่างกัน ตั้งแต่ส่งผลได้มากหรือโดยตรง (Proximal Influences) ส่งผลได้ปานกลางหรือโดยอ้อม (Distal Influences) และส่งผลได้น้อย (Ultimate Influences)

อิทธิพลจากปัจจัยภายในตัวบุคคลเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับพันธุกรรมและลักษณะบุคลิกภาพส่วนบุคคลซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (Behavioral Control) เช่น การมีบุคลิกภาพก้าวร้าว กระตือรือร้น เกียจคร้าน 2) ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ (Emotional Control) เช่น การตัดสินใจ อารมณ์ความรู้สึก เมื่อมีสิ่งมากระทบจิตใจ 3) การแสดงออกที่สะท้อนความคิดที่มีต่อตนเองและผู้อื่น (Extraversion /

Introversion) เช่น การมีกิจกรรมทางสังคม การยืนยันความคิดความเชื่อของตน 4) ความสามารถทางสังคม (Sociability) เช่น การสร้างมนุษยสัมพันธ์กับคนอื่น การยินยอมทำตามผู้อื่น และ 5) ความเฉลียวฉลาดทางปัญญา (Intelligence)

อิทธิพลด้านทัศนคติความเชื่อความคาดหวัง เป็นสิ่งที่เกิดจากสภาพทางวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัวบุคคล เช่น สื่อ หรือข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่ ความเชื่อค่านิยมในสังคม เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะหล่อหลอมความรู้สึกนึกคิดหรือการให้คุณค่าต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของบุคคล

อิทธิพลจากภายนอกตัวบุคคลหรือสังคมเป็นสิ่งสำคัญและส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคคลมากที่สุด เนื่องจากพฤติกรรมของบุคคลเกิดจากการสังเกตและการเลียนแบบทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่มีความผูกพันใกล้ชิด ได้แก่ การเลี้ยงดูของพ่อแม่ ค่านิยมของพ่อแม่ การเป็นแบบอย่างของครูและเพื่อนสนิท

อิทธิพลทั้ง 3 ทางดังกล่าวส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมหรือไม่แสดงพฤติกรรมของบุคคลนั้น และการมีพฤติกรรมดังกล่าวมิได้เกิดจากอิทธิพลเพียงตัวใดตัวหนึ่งเท่านั้น แต่มักเกิดจากอิทธิพลร่วมกันหรือพร้อมกัน และมีลักษณะเป็นพลวัตร (Dynamic) ที่เปลี่ยนแปลงกลับไปมาอยู่ตลอดเวลา เห็นได้ว่าทฤษฎีอิทธิพลสามทางพยายามอธิบายให้เห็นว่าพฤติกรรมสุขภาพของวัยรุ่นนั้นเป็นเรื่องที่มีความสลับซับซ้อนมิได้เกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากปัจจัยหลายอย่างร่วมกัน ทั้งปัจจัยภายในตัวบุคคล ทัศนคติความเชื่อความคาดหวัง และปัจจัยทางสังคม ซึ่งจะส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมในระดับที่แตกต่างกันต่อการแสดงพฤติกรรมสุขภาพของวัยรุ่น

ทฤษฎีบุคลิกภาพ (Personality Theory)

Cobb (2001, p. 15) อธิบายว่า เด็กวัยรุ่นที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาบุคลิกภาพ ส่วนบุคคลนั้นจะมีคุณลักษณะพิเศษสามารถมองเห็นคุณค่าในตนเอง มีเหตุผล สามารถแยกแยะสิ่งที่ถูกและสิ่งที่ผิดจากสิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้ บุคลิกภาพจึงเป็นลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล เป็นแบบแผนพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงออกทั้งทางด้านความคิด ความรู้สึก ความสนใจสติปัญญา รวมทั้งทางด้านสรีระ เน้นบุคลิกภาพภายนอกและภายในทำให้สามารถแยกแยะความแตกต่างของบุคคลได้ หรือหมายถึง ลักษณะภายในและภายนอกของบุคคล รวมทั้งรูปร่าง ทรวดทรงการแต่งกาย อากัปกิริยา ท่าทาง การวางตัว ความสนใจ นิสัย ความสามารถในการหย่อนสมรรถภาพทางเพศ ความชอบ ความไม่ชอบ ความร่าเริง ความอดทน เชาวน์ปัญญา การจำ การลืม และรสนิยม เป็นต้น ซึ่งปัจจัยที่กำหนด บุคลิกภาพของบุคคล (Personal Determinants) ได้แก่ พันธุกรรม และสิ่งแวดล้อม มีผู้ให้นิยามบุคลิกภาพไว้ คือ Chaplin and Kathryn (1999, pp. 509-511) ได้ศึกษาโครงสร้างพื้นฐานทางบุคลิกภาพ 5 องค์ประกอบ ซึ่งได้ตีพิมพ์ลงในหนังสือ Journal of Personality ปี ค.ศ. 1998-1999 พบว่าโครงสร้างพื้นฐานด้าน

บุคลิกภาพของบุคคลไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่หรือเด็กต่างชาติหรือต่างภาษาย่อมมีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ ซึ่งใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่ได้ และการที่เ็นที่นิยมใช้ก็เพราะสามารถประยุกต์ได้กับวัฒนธรรมต่าง ๆ บุคลิกภาพ 5 องค์ประกอบ (The Big Five) ได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก ซึ่งมีผู้นำไปปรับใช้ในการศึกษาวิจัยบุคลิกภาพ 5 องค์ประกอบในกลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นที่มีอายุ 12-17 ปี และได้ให้นิยามบุคลิกภาพ 5 องค์ประกอบ ดังนี้ คือ

1. บุคลิกภาพแบบแสดงตัว (Extraversion) หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่ชอบติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น มีความกระตือรือร้น ชอบการแข่งขัน กล้าแสดงออกในความคิดของตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง ชอบอยู่ร่วมกับคนอื่น มีความสนใจในการทำกิจกรรมเป็นอย่างมาก มีลักษณะการเป็นผู้มีความอบอุ่น (Warm) ความชอบอยู่ร่วมกับผู้อื่น (Gregariousness) การแสดงออกแบบตรงไปตรงมา (Assertiveness) การชอบมีกิจกรรม (Activity) ชอบแสวงหาความตื่นเต้น (Excitement-Seeking) และการมีอารมณ์ด้านบวก (Positive Emotions)
2. บุคลิกภาพแบบอ่อนโยน (Agreeableness) หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่มีความสุภาพเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ผู้อื่น ซื่อสัตย์สุจริต มีไหวพริบ เข้าใจผู้อื่น มีลักษณะการเป็นผู้ไว้วางใจผู้อื่น (Trust) ความตรงไปตรงมา (Straight Forwardness) ความรู้สึกเอื้อเฟื้อ (Altruism) การยอมตามผู้อื่น (Compliance) และการถ่อมตน (Modesty) และความมีจิตใจอ่อนโยน (Tender-Mindedness)
3. บุคลิกภาพแบบมีสติ (Conscientiousness) หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่มีความตั้งใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นผู้ที่ระเบียบ มีความแม่นยำ มีความรับผิดชอบ สามารถทำตามคำสั่งให้สำเร็จไปได้ด้วยดี สามารถเผชิญปัญหาและเหตุการณ์ที่อยู่ในภาวะกดดันได้ มีลักษณะการมีความสามารถ (Competence) ความเป็นระเบียบ (Order) การมีความรับผิดชอบในหน้าที่ (Dutifulness) การมีความต้องการใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Striving) ความมีวินัยต่อตนเอง (Self-Discipline) และความคิดที่สามารถปฏิบัติได้ (Deliberation)
4. บุคลิกภาพแบบมีอารมณ์ไม่มั่นคง (Emotional Instability) หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่มีความลังเลใจ มีความวิตกกังวล มีความสะเทือนใจ มีความเครียด มีความไม่พอใจ มีความโกรธง่าย และมีความหุนหันพลันแล่นสูง มีลักษณะมีความวิตกกังวล (Anxiety) ความรู้สึกเป็นศัตรูอย่างโกรธเคือง (Angry Hostility) ความรู้สึกซึมเศร้า (Depression) การคำนึงถึงแต่ตนเอง (Self Consciousness) การมีแรงกระตุ้นในตัวเองสูง (Impulsiveness) และมีอารมณ์เปราะบาง (Vulnerability)
5. บุคลิกภาพแบบเปิดกว้าง (Openness) หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่มีความรอบรู้มีสติปัญญาในการปฏิบัติงาน มีจินตนาการ มีความคิดสร้างสรรค์ ยอมรับความคิดของคนอื่น ยึดหลัก

ความจริง ชอบศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ และมีความสนใจในเรื่องของสังคมและวัฒนธรรม มีลักษณะ
การเป็นคนช่างฝัน (Fantasy) ความสุนทรีย์ (Aesthetics) การเปิดเผยความรู้สึก (Feelings)
การปฏิบัติ (Actions) การมีความคิด (Ideas) และการยอมรับค่านิยม (Values)

ทฤษฎีลดความเครียด (Tension-Reduction Theory: TRT)

Powers (1987, p. 10) อธิบายว่า เพศ และอายุ มีอิทธิพลต่อการตอบสนองของลดความเครียด
จากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และเป็นปัจจัยร่วมกับอิทธิพลทางสังคมและความคาดหวังจากการ
ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ซึ่งสามารถทำนายถึงระดับความเครียดและปริมาณการดื่มเครื่องดื่ม
แอลกอฮอล์ และ Lazarus and Folkman (1984, pp. 15-17) ได้อธิบายว่า ความเครียดเป็นรูปแบบ
ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยแบ่งพฤติกรรมลด
ความเครียด เป็น 2 แบบใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ แบบมุ่งแก้ปัญหา และแบบควบคุมอารมณ์ ซึ่งการลด
ความเครียดแบบมุ่งแก้ปัญหาก็จะเกี่ยวข้องกับการใช้ความคิด สติปัญญา ใช้เหตุผลเพื่อพิจารณาหา
แนวทางแก้ไขสภาวะที่สร้างความยุ่งยากให้ลุกลามไป ส่วนการควบคุมอารมณ์นั้นจะเป็นการปรับตัว
โดยการกระทำหรือการพูด เพื่อให้ตนเองรู้สึกดีขึ้นแต่ ไม่ได้เปลี่ยนแปลงสภาวะนั้น ๆ คนทั่วไปจะ
ใช้พฤติกรรมการแก้ปัญหาทั้ง 2 แบบร่วมกัน พฤติกรรมลดความเครียดแบ่งออกเป็น 2
กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มที่ตอบสนองอย่างเหมาะสม จะมีลักษณะรู้ถึงสภาพการณ์ที่ทำให้เกิดความเครียด
และเข้าใจถึงความต้องการทั้งภายนอกและภายในสังคม ขณะเดียวกันก็ตระหนักเกี่ยวกับ
ความสามารถของตนในการที่จะรับมือกับความเครียดนั้น ซึ่งหมายถึงการเข้าใจว่าอะไรกำลังดำเนิน
อยู่ เช่น การเข้าใจว่ามีความกังวลเกี่ยวกับสภาพการณ์ที่บุคคลต้องแก้ปัญหาเกิดขึ้น และเพื่อเป็นการ
ลดความต้องการภายนอกบุคคลจะค้นหาวิธีการที่จะจัดการกับสภาพการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียด
2. กลุ่มที่ตอบสนองอย่างไม่เหมาะสม จะมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดปัญหาเพิ่มขึ้น โดย
ไม่ได้ตระหนักว่ากำลังตกอยู่ในภาวะที่มีความเครียดเกิดขึ้น แม้ว่าจะมีอาการเกิดทางกาย ทางจิต
และทางพฤติกรรม ซึ่งลักษณะอย่างนี้มักมีการแปลความหมายของอาการเหล่านั้นอย่างผิด ๆ และ
แปลความหมายของสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นไปอย่างไม่สมเหตุผล มีการคาดหมายเหตุการณ์ที่
เลวร้ายหรือมีลักษณะของการหลีกหนี คือสภาพการณ์ซึ่งก่อให้เกิดความเครียด ก็จะปลีกตัวออกไป
จากสังคม ก้าวร้าว กินเหล้ามากขึ้น ใช้ยาเสพติดประสาทดื้อ ๆ และในที่สุดก็กลายเป็นคนป่วย ผลใน
ระยะยาวคือการสูญเสียความเชื่อมั่นในความสามารถที่จะจัดการกับชีวิตของตนเอง และพัฒนาไปสู่
ปัญหาที่สอง เช่น ความวิตกกังวลแบบกลัวย่างรุนแรง การต้องพึ่งยา การติดเหล้า ติดยา ต้องพบ
กับความเจ็บป่วย และมีอาการเศร้าซึม

ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory)

Bandura (1997, pp. 31-35) ได้ให้ความสำคัญกับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม และถือว่าการเรียนรู้เป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อกัน บุคคลเรียนรู้ได้จากการเลียนแบบของตัวแบบ (Modeling) โดยการเห็น (Visualizing) การควบคุมกำกับตัวเอง (Self-monitoring) และการฝึกทักษะ (Skill Training) โดยสถานการณ์ที่คนเราประสบจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมโดยพฤติกรรมบุคคลที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลของการผสมผสานระหว่างคุณลักษณะภายในของบุคคลและสถานการณ์แวดล้อมในขณะนั้น ซึ่งการเรียนรู้จากตัวแบบ (Observational Learning) เป็นการเรียนรู้โดยผลการกระทำนั้น การเรียนรู้ส่วนมากเกิดจากการเรียนรู้จากตัวแบบ เป็นการเรียนรู้ที่แยกเอาการเรียนรู้ (Acquisition) และการกระทำ (Performance) ออกจากกัน กระบวนการเรียนรู้นั้นเกิดขึ้นเมื่อรับรู้สาร และจบลงเมื่อแปลงสารเก็บเอาไว้ในสมอง ส่วนการแสดงพฤติกรรมนั้นเกิดเมื่อมีกระบวนการจงใจ

ในทฤษฎีการเรียนรู้ของมนุษย์ Bandura เชื่อว่ามนุษย์จะมีพฤติกรรมการเรียนรู้เบื้องต้น และต่อมาจะเรียนรู้จากพฤติกรรมต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ซึ่งพฤติกรรมการเรียนรู้ของมนุษย์ จะมีการเรียนรู้จาก 2 ส่วนใหญ่ ๆ ที่สำคัญคือ

1. เรียนรู้จากผลการตอบสนอง มนุษย์เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงของผลการกระทำ ที่อาจเป็นบวก หรือลบจากประสบการณ์ในการดำรงชีวิตแต่ละวันมนุษย์จะเรียนรู้อะไรที่ทำไปแล้วได้ผลบวกและพฤติกรรมอะไรที่ทำไปแล้วได้ผลลบจากผลที่เกิดขึ้น มนุษย์จะกระทำพฤติกรรมที่ทำให้ผลทางบวกและไม่ทำพฤติกรรมที่ให้ผลทางลบ

2. การเรียนรู้โดยตัวแบบ พฤติกรรมมนุษย์อาจเกิดจากการเลียนแบบในกระบวนการสังเกต ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการความตั้งใจ กระบวนการจดจำ กระบวนการสร้างพฤติกรรมของอวัยวะเคลื่อนไหวและกระบวนการจงใจ ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญเนื่องจากมนุษย์นั้น ไม่จำเป็นต้องเกิดพฤติกรรมทุกอย่างที่เรียนรู้เสมอ ฉะนั้นการจงใจให้เกิดการเรียนรู้จึงมีบทบาทสำคัญในการเลียนแบบจากการสังเกต มนุษย์จึงเลียนแบบพฤติกรรมที่ให้ผลดีมากกว่าพฤติกรรมที่ให้โทษ

การเรียนรู้ของมนุษย์นั้นจึงเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและการปรับพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์หรือมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยพฤติกรรมการเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อพฤติกรรมมีความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองต่อสิ่งเร้า โดยทั้งนี้บุคคลเลือกตัวแบบที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเพื่อสนองต่อสิ่งเร้าที่เหมาะสมที่สุดในแต่ละสภาพการณ์ที่แตกต่างกัน พฤติกรรมที่แสดงนี้เป็นผลจากลักษณะในตัวบุคคลและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ทางสังคมของมนุษย์ การกระทำหรือการตอบสนองของมนุษย์คือสถานการณ์หนึ่งสถานการณ์ใด หรือสิ่งกระตุ้นต่าง ๆ โดยการกระทำนั้นเป็นไปโดยมีจุดมุ่งหมาย และเป็นไปอย่างใคร่ครวญมาแล้ว หรือเป็นไปอย่างไม่รู้สีกตัว

และไม่ว่าสิ่งมีชีวิต หรือบุคคลอื่นสามารถสังเกตการณ์การกระทำนั้นได้หรือไม่ก็ตาม กระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ก่อให้เกิดการชักจูงหรือการเลียนแบบพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยจะส่งผลทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งถ้าวัยรุ่นเกิดการเลียนแบบหรือถูกชักจูงไปในทางที่ลบก็จะเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาอย่างมากมาย เช่น การเลียนแบบพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญในปัจจุบัน

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

Bandura (1977, pp. 1-2) ทฤษฎีความรู้ทางสังคมมีแนวคิดหลักว่าพฤติกรรมเป็นสิ่งที่บุคคลเรียนรู้ได้จากการเลียนแบบ ผู้พัฒนาทฤษฎีนี้ คือ อัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura) โดยเน้นที่รูปแบบการเรียนรู้ทางสังคมและความคิด (Cognition-Social Learning Theory) จากการศึกษาและวิจัยของแบนดูรา มีความเชื่อว่าเด็กเรียนรู้ในการแสดงพฤติกรรมโดยผ่านการสังเกตและการสังเกตจากคำได้ว่าพฤติกรรมจะถูกเสริมแรงหรือปรับเปลี่ยน โดยผลของการกระทำหรือการตอบสนองของบุคคลอื่น ๆ ต่อพฤติกรรมของตนเอง เด็กมีการเรียนรู้ที่จะแสดงพฤติกรรมโดยผ่านการสังเกตและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มากกว่าแค่ผ่านการพูดหรือการสั่งสอน ดังนั้นเด็กควรจะได้รับการสอนเกี่ยวกับทักษะต่าง ๆ โดยผ่านกระบวนการของการสั่งสอน (Instruction) การฝึกซ้อม (Rehearsal) และการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) มากกว่าที่จะเพียงแต่ใช้การสั่งสอนเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้แบนดูรายังเน้นเกี่ยวกับความเชื่อในความสามารถแห่งตน (Self-Efficacy) โดยได้ให้ความหมายของความเชื่อในความสามารถแห่งตนไว้ว่า ความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองที่จะแสดงพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม ความเชื่อในความสามารถแห่งตนนี้เป็นสิ่งสำคัญที่จะใช้ในการเรียนรู้และรักษาพฤติกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเผชิญกับความกดดันทางสังคม

การเรียนรู้ทางสังคม เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่กล่าวว่าพฤติกรรมของคนเราส่วนใหญ่เกิดจากการสังเกตตัวแบบ แล้วลอกเลียน พฤติกรรมของตัวแบบ เฉพาะที่ตัวแบบได้รับการเสริมแรง เป็นรางวัล โดยที่ไม่จำเป็นต้องทำตามแบบในทันที แต่อาจจะเก็บจำไว้ ไปคิดหรือ ทดสอบดูก่อนก็ได้ การที่ได้สังเกตตัวแบบเป็นเวลานาน เช่น ลูกจะมีพ่อแม่เป็นตัวแบบการเรียนรู้และจะทำตามอย่าง พ่อแม่โดยไม่รู้ตัว เพราะการเรียนรู้แบบนี้ จะแฝงอยู่ในความคิดก่อนที่จะแสดงออกมาให้เห็นชัด พฤติกรรมของบุคคลหลายอย่างเกิดจากการกระทำตามตัวแบบ ที่เขานิยมชมชอบ เช่น เพื่อน คาราพยนตร์ นักร้อง นักกีฬา บุคคลที่มีชื่อเสียง พฤติกรรมการเรียนรู้ทางสังคม เกิดจากกระบวนการ เรียนรู้ขั้นพื้นฐาน และส่วนใหญ่เกิดจากปัจจัยภายนอก การเรียนรู้ทางสังคมจึงสามารถถูกปรับเปลี่ยนไปได้ตามลักษณะของการเสริมแรง การสังเกตตัวแบบ พัฒนาการที่สูงขึ้น ระดับความคาดหวัง ค่านิยม และรูปแบบการคิด (Bandura, 1997, pp. 64-70)

Matsueda ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความผูกพันทางสังคม (Social Bond Theory) กล่าวว่า พฤติกรรมเบี่ยงเบนเป็นสิ่งที่ เป็นธรรมชาติ ซึ่งทฤษฎีการควบคุมทางสังคมได้พยายามอธิบายให้เห็นว่า ความผูกพัน ระหว่างบุคคลกับสังคมที่ดี หรือสังคมที่เป็นระเบียบแบบแผนเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิด การควบคุม หรือยับยั้งไม่ให้บุคคลกระทำความผิด หรือมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน แต่เมื่อความผูกพันทาง สังคมอ่อนลงหรือสลายลง บุคคลจึงถูกปลดปล่อยจากสิ่งยับยั้ง หรือการควบคุมทำให้บุคคลมีอิสระ ที่จะกระทำความผิด หรือมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้ (Matsueda, 1982, p. 490) ดังนั้นข้อเสนอของทฤษฎี ความผูกพันทางสังคมคือ ความผูกพันต่อสถาบันทางสังคมจะทำหน้าที่เป็นกรอบในการควบคุม พฤติกรรมเบี่ยงเบน (Liska & Reed, 1985, p. 548)

1. ความรู้สึกผูกพันต่อบิดามารดา (Attachment to parents) Hirschi กล่าวว่า วัยรุ่นที่มีความรู้สึกผูกพันกับบิดามารดาสูงจะมีโอกาสที่จะเข้าไปสู่สถานการณ์ของการกระทำความผิดได้น้อย เพราะจะใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับบิดามารดาอันเป็นองค์ประกอบย่อยอันหนึ่งในการควบคุมมิให้เกิด การกระทำความผิด ในขณะที่เด็กวัยรุ่นที่มีความสุข วัยรุ่นก็จะออกนอกบ้านซึ่งจะนำไปสู่ การกระทำความผิดได้ (Hirschi, 1969, p. 83) นอกจากนี้ Hirschi ยังชี้ให้เห็นว่าเด็กวัยรุ่นที่มีความสัมพันธ์ ใกล้ชิดกับบิดามารดามากเท่าไร ก็จะมีความรู้สึกผูกพันและยึดถือบิดามารดามากเท่านั้น โอกาสที่ จะกระทำความผิดก็ลดลง ดังนั้นการที่เด็กวัยรุ่นมีความรู้สึกผูกพันกับบิดามารดามาก ก็จะมีความรู้สึก ผูกพันกับความคาดหวังของบิดามารดามากเท่านั้น และจะมีผลทำให้เด็กวัยรุ่นมีความรู้สึกผูกพันกับ การยอมรับในกฎระเบียบของสังคมต่อไป

2. ความรู้สึกผูกพันต่อโรงเรียน (Attachment to parents) Hirschi พบว่า เด็กนักเรียน อาชีวศึกษาที่ไม่ชอบ โรงเรียนหรือปฏิเสธกฎเกณฑ์ของ โรงเรียนมีแนวโน้มที่จะกระทำความผิดได้ง่าย และพบว่าเด็กนักเรียนที่ไม่ค่อยสนใจต่อความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับตัวเขามี เด็กคนนั้นแนวโน้มที่ จะกระทำความผิดได้มากกว่า ซึ่งความสัมพันธ์นี้มีความแข็งแรง และเป็นความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึง ทฤษฎีการควบคุม (Hirschi, 1969, p. 123)

3. ความรู้สึกผูกพันต่อเพื่อน (Attachment to peers) Matsueda พบว่า เด็กวัยรุ่นที่มีความ รู้สึกผูกพันต่อเพื่อนสนิทที่ไม่เบี่ยงเบนสูง จะมีแนวโน้มในการกระทำความผิดน้อยลง (Matsueda, 1982, p. 490) ซึ่ง Matsueda เอง ก็ได้ยืนยันจากหลักฐานการศึกษาให้เห็นด้วยว่าเด็กวัยรุ่นที่มีความ รู้สึกผูกพันกับเพื่อนสนิทที่ไม่เบี่ยงเบนสูง มักจะมีโอกาสมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้น้อย อย่างไรก็ตาม Hirschi กล่าวเพิ่มเติมไว้ว่า ความรู้สึกผูกพันต่อผู้อื่นเป็นเพียงองค์ประกอบย่อยอันหนึ่ง ของความผูกพันทางสังคมของบุคคลหนึ่งเท่านั้น ซึ่งหมายความว่ายังมีองค์ประกอบอื่นๆ อีกที่มี ส่วนในการควบคุมพฤติกรรมของบุคคล (Hirschi, 1969, p. 19)

ทฤษฎีพัฒนาการ (Development Theory)

Newman and Newman (1991, pp. 2-10) กล่าวถึงทฤษฎีพัฒนาการเด็กและวัยรุ่นเป็นทฤษฎีที่เน้นความสำคัญในเรื่องการพัฒนาการของบุคคลและความต่อเนื่องของพัฒนาการในวัยต่าง ๆ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมจึงทำให้เชื่อว่าบุคลิกภาพในวัยต่าง ๆ ของมนุษย์มีความเชื่อมโยงกัน เกี่ยวกับบทบาทของบุคคลตามแบบการเข้าใจความซับซ้อนของการเปลี่ยนแปลงในด้านความคิด สังคม และร่างกายที่เกิดขึ้นจากระยะเด็กสู่ระยะวัยรุ่นเป็นสิ่งสำคัญและเป็นแกนหลักของทฤษฎีพัฒนาการมนุษย์โดยแบ่งออกเป็นด้าน ๆ ดังต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย (Biological Changes) การเปลี่ยนแปลงจากความเป็นเด็กสู่วัยรุ่นตอนต้นเป็นจุดเริ่มต้นของการเจริญเติบโตเข้าสู่วัยเจริญพันธุ์ เมื่อฮอร์โมนที่ควบคุมพัฒนาการทางด้านร่างกายเริ่มทำงาน เด็กส่วนใหญ่จะมีความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว จะมีพัฒนาการลักษณะทางเพศขั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิ ก่อให้เกิดฮอร์โมนที่พร้อมจะสืบพันธุ์และการเพิ่มขึ้นของแรงขับทางเพศ วัยรุ่นบางคนอาจจะไม่ได้เตรียมตัวสำหรับการเปลี่ยนแปลงของร่างกายที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดความวิตกกังวลในบางครั้งและนำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ

2. พัฒนาการด้านความคิดทางสังคม (Development of Social Cognition) กระบวนการเข้าใจตนเอง บุคคลอื่น และสัมพันธภาพเป็นสิ่งสำคัญของการเจริญเติบโตจากวัยรุ่นไปสู่ผู้ใหญ่ ในช่วง 2 ปีแรกของเด็กนั้น เด็กจะรับรู้ในจินตนาการของตนเอง และประมาณ 8 ปี เด็กจะเริ่มสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถ และสิ่งที่เขาชอบและไม่ชอบ การตระหนักรู้ทางสังคมจะเปลี่ยนมุมมองจากการสนใจตนเองไปสู่ความสามารถต่อการเข้าใจ การทำนาย และการตอบสนองต่อมุมมองและความรู้สึกของบุคคลอื่นในช่วงวัยรุ่นตอนต้น

3. พัฒนาการด้านอารมณ์ (Emotional Development) เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของพัฒนาการทางร่างกาย ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ของวัยรุ่นด้วยวัยรุ่นจะมีอารมณ์ไม่คงที่ รุนแรง และเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การปรับตัวทางอารมณ์ของวัยรุ่นนับเป็นเรื่องยาก ซึ่งในบางครั้งการควบคุมอารมณ์ถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับช่วงวัยรุ่น

4. พัฒนาการทางความคิด (Cognitive Development) ความคิดสามารถนิยามได้ว่าเป็นกระบวนการของการจัดการและสร้างความหมายของประสบการณ์ โดยในวัยทารกจะเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยผ่านประสาทสัมผัสโดยตรง ต่อมาในวัย 5-6 ปี เด็ก ๆ จะพัฒนาความซับซ้อนมากขึ้นสำหรับความเข้าใจในโลกโดยผ่านภาษา การเลียนแบบ การจินตนาการ และการใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ตลอดจนการวาดรูป การเริ่มเปลี่ยนมาสู่วัยรุ่นตอนต้นจะเริ่มเพิ่มความเข้าใจในด้านของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและเหตุผล

5. พัฒนาการทางสังคมและบริบทครอบครัว (Social Development and Family Context)

การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจะกลายเป็นการเพิ่มความซับซ้อนของวัยเด็กที่กำลังจะเข้าสู่ช่วงวัยรุ่น เวลาส่วนใหญ่ของเด็กวัยรุ่นใช้เวลาอยู่กับกลุ่มเพื่อน และจะมีปฏิสัมพันธ์กับเพศตรงข้ามเพิ่มขึ้น เด็กในช่วงวัย 7-11 ปี เป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อ ซึ่งจะเริ่มห่างเหินจากบ้านหรือครอบครัว และจะใช้เวลามากขึ้นกับกลุ่มเพื่อน โรงเรียน และกลุ่มชุมชน ในช่วงวัยนี้เป็นช่วงสำคัญช่วงหนึ่งของชีวิต เนื่องจากเด็ก ๆ จะเรียนรู้เกี่ยวกับความสามารถหรือสร้างสรรค์ และรู้สึกดีที่ได้ ตลอดจนผลที่จะเกิดขึ้นตามมาของพัฒนาการทั้งทางสังคม อารมณ์ และสติปัญญา

6. เพศและพัฒนาการ (Gender and Development) จากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่

ศึกษาถึงความแตกต่างของกระบวนการพัฒนาของทั้งเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายยังเป็นสิ่งที่ยังไม่สมส่วน กล่าวได้ว่าเด็กผู้ชายจะมีความเสี่ยงทางด้านจิตใจมากกว่าเด็กผู้หญิงในช่วงตลอดเวลาของวัยเด็ก และเด็กผู้หญิงก็มีความเข้มแข็งและการฟื้นฟูทางด้านจิตใจมากกว่าเด็กผู้ชายในช่วงวัยเด็ก ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นความเสี่ยงอย่างมากในพัฒนาการของวัยรุ่นต่อมาเด็กผู้ชายจะมีการเผชิญกับความซึมเศร้า การพัฒนาการเรียนรู้ที่ผิดปกติ และการขาดการควบคุมตนเองมากกว่าเด็กผู้หญิง

7. พัฒนาการด้านศีลธรรม (Moral Development) พัฒนาการด้านศีลธรรมเป็นมิติสำคัญ

ของพัฒนาการมนุษย์ จากมุมมองของนักพฤติกรรมนิยมมีความเชื่อว่าพฤติกรรมด้านศีลธรรมนั้น ก็มีความเหมือนกับพฤติกรรมอื่นๆ ที่เกิดจากการเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการของการวางเงื่อนไข และตัวแบบ ทั้งเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายจะมีการพัฒนาในเหตุผลและศีลธรรมภายใต้บริบททางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

สรุปได้ว่าจากพัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงระหว่างวัยเด็ก ตอนกลางสู่วัยรุ่นนั้นมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย และจิตใจ การเปลี่ยนแปลงด้านสัมพันธภาพกับกลุ่มเพื่อนและครอบครัว ตลอดจนความสามารถในการคิดอย่างเป็นนามธรรม และการพิจารณาอย่างรอบคอบต่อตนเองและบุคคลอื่น

ทฤษฎีความรู้ความเข้าใจหรือทฤษฎีปัญญานิยม (Cognitive Theory)

Bandura (1997, pp. 122-129) กล่าวถึงทฤษฎีความรู้ความเข้าใจหรือทฤษฎีปัญญานิยม

เป็นประโยชน์อย่างมากในแง่ของการอธิบายพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่สนับสนุนทฤษฎีความคาดหวังที่อิงทฤษฎีปัญญานิยม ที่ได้พยายามเชื่อมโยง

ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดและผลของการกระทำพฤติกรรม อย่างเช่นความคาดหวังผลที่ได้จากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทฤษฎีปัญญานิยมเป็นทฤษฎีทั่วไปเกี่ยวกับพฤติกรรม ซึ่งบูรณาการคำอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งในเชิงพฤติกรรมและความคิด ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่

1. บุคคลเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมของตนทั้งทางตรงและทางอ้อม นั่นคือ บุคคลอาจเรียนรู้พฤติกรรมโดยประสบการณ์ด้วยตนเองจากการแสดงพฤติกรรมแล้วได้รับรางวัลและการลงโทษ หรือโดยการกระตุ้นทางอ้อมจากการสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมของผู้อื่น

2. ความคิดเป็นสื่อกลางที่มีอิทธิพลต่อสภาพแวดล้อมในการกำหนดพฤติกรรม ในขณะที่ทฤษฎีการเรียนรู้อธิบายว่า บุคคลเรียนรู้โดยเข้าไปเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่างๆ แต่ทฤษฎีปัญญานิยมอธิบายว่าความคิดเป็นสื่อกลางที่มีอิทธิพลต่อสภาพแวดล้อมในการกำหนดพฤติกรรม หมายถึงความคิดประเมินเหตุการณ์อาจเปลี่ยนวิธีทำให้คนแสดงพฤติกรรมในสถานการณ์นั้น ๆ และความเชื่อที่บุคคลยึดถือเกี่ยวกับเหตุการณ์นั้น ผลลัพธ์ที่อาจเป็นไปได้และความสามารถของบุคคลในการแสดงพฤติกรรมนั้นอาจมีพฤติกรรมที่บุคคลแสดงเช่นกัน

3. อิทธิพลทางสิ่งแวดล้อมและปัจจัยภายในบุคคล ได้แก่ ความคิด ความรู้สึกและสภาพร่างกายรวมทั้งพฤติกรรม ทำหน้าที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมร่วมกันซึ่งมีอิทธิพลต่อกันและกันแบบสองทาง นอกจากนี้ในการอธิบายการเป็นตัวกำหนดซึ่งกันและกันเช่นนี้ อิทธิพลเหล่านี้มีน้ำหนักไม่เท่ากันและอิทธิพลของปัจจัยเหล่านี้จะต่างกันไปตามได้สภาวะแวดล้อมที่ต่างกันและพฤติกรรมที่ต่างกัน ซึ่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของกระบวนการปรับพฤติกรรม มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 การเสนอตัวแบบ (Modeling) คือ การที่บุคคลเรียนรู้จากการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลอื่น โดยที่บุคคลไม่จำเป็นต้องแสดงออก Bandura ได้อธิบายว่าผลของตัวแบบนั้นเกี่ยวข้องกับตัวแปรทางปัญญาเป็นส่วนใหญ่ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเรียนรู้โดยการสังเกตนั้นจะต้องประกอบด้วยกระบวนการตั้งใจ กระบวนการเก็บจำ กระบวนการกระทำ และกระบวนการจูงใจ ซึ่ง 2 กระบวนการแรกนั้นเป็นกระบวนการทางปัญญา

3.2 การฝึกสอนตนเอง (Self-instruction Training) เป็นการอาศัยทฤษฎีการเรียนรู้แบบการกระทำเป็นพื้นฐานและต่อมาได้พัฒนาจนเป็นการสอนตนเอง (Self-instruction)

3.3 การแก้ปัญหา (Problem-solving) คล้ายทฤษฎีการเรียนรู้ เช่นเดียวกับการเสนอตัวแบบ และต่อมาได้มีการนำเอารูปแบบของกระบวนการสารสนเทศเข้ามาใช้ในการอธิบายกระบวนการเทคนิคการแก้ปัญหา

สรุปว่าการรู้ (Cognition) หรือการรู้จัก (Knowing) ในทฤษฎีนี้เน้นเกี่ยวกับความเข้าใจหรือการคาดคะเนเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยอาศัยการกำหนดรู้ (Perception) มาก่อนอาจะรวมทั้งการคิดค้นและการตัดสินใจ เช่น ในกรณีที่ต้องมีการเลือกสิ่งของที่มีคุณค่าใกล้เคียงกัน การกระตุ้นหรือพฤติกรรมที่กำลังดำเนินไปสู่เป้าประสงค์ (Goal-seeking Behavior) เกิดจากความรู้ที่เคยพบมาเป็นตัวกำหนด นอกจากนั้นยังต้องอาศัยเหตุการณ์ในอดีต สิ่งแวดล้อมในปัจจุบันและความคาดหวังใน

อนาคตเกี่ยวกับความขัดแย้งหรือความไม่ลงรอยกันของการรู้ (Cognitive Dissonance) ซึ่งมีผลทำให้เกิดแรงจูงใจในการเปลี่ยนพฤติกรรมบางอย่างได้

แนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู (Child Rearing Practices)

Erikson (1986, p. 87) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดู มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาการของเด็กเป็นอย่างมาก โดยบิดา มารดา หรือผู้เลี้ยงดู เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความเชื่อ ทัศนคติ ค่านิยม และแบบแผนพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งพ่อ แม่ วัฒนธรรมและสังคมนั้น เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการของเด็กที่บุคคลจะแก้ไขพฤติกรรมได้ดีเพียงใด ขึ้นอยู่กับวิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ซึ่งการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาการของเด็กและวัยรุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการทางด้านอารมณ์ ภาษา การเข้าสังคม เซาว์ปัญญา ตลอดจนความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ทัศนคติ และอื่น ๆ ที่มาประกอบเข้ากันเป็นบุคคลนั้น ๆ

Roger (1969, p. 117) ได้แบ่งรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กออกเป็น 3 แบบ ดังนี้

1. แบบประชาธิปไตย (Democracy) หมายถึง วิธีปฏิบัติของบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่ทำให้บุตรรู้สึกว่าเขาได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ไม่ตามใจหรือเข้มงวดเกินไป บิดามารดาให้ความรักความอบอุ่นมีเหตุผลยอมรับความสามารถและความคิดเห็นของเด็ก ส่งเสริมให้เด็กมีอิสระในการตัดสินใจหรือแก้ปัญหาด้วยตนเองและให้ความร่วมมือกับเด็กตามโอกาสอันสมควร

2. แบบให้ความคุ้มครองมากเกินไป (Overprotection) หมายถึง การปฏิบัติของบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่ทำให้บุตรรู้สึกว่าเขาเองไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควร ไม่ได้ทำในสิ่งที่ตนเองต้องการหรือทำอะไรด้วยตนเอง ต้องปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่บิดามารดากำหนดไว้ ถูกควบคุมให้อยู่ในสายตาหรือคุ้มครองป้องกันให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา ไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง และมีความรู้สึกว่าเขาเองเป็นเด็กอยู่เสมอ

3. แบบปล่อยปละละเลย (Rejection) หรือทอดทิ้ง หมายถึง วิธีปฏิบัติของบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่ทำให้บุตรรู้สึกว่าเขาเองถูกเกลียดชัง ไม่ได้รับการเอาใจใส่สนับสนุนหรือให้คำแนะนำช่วยเหลือเท่าที่ควร มักใช้วิธีวิจารณ์ ดำหนิ ลงโทษที่รุนแรงปราศจากเหตุผล ไม่ให้ความสนิทสนมเป็นกันเองและปล่อยปละละเลยความเป็นอยู่

Hurlock (1974, p. 90) ได้แบ่งรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเป็น 3 แบบ ได้แก่

1. แบบเผด็จการ (Authoritarian Method) หมายถึง การที่ผู้เลี้ยงดูใช้กฎหรือระเบียบเข้มงวด เพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมที่ต้องการ โดยไม่มีการอธิบายเหตุผลใดๆ ทั้งสิ้น ถ้าเด็กไม่สามารถปฏิบัติตามได้ก็จะลงโทษอย่างรุนแรง แต่ถ้าเด็กปฏิบัติตามที่ต้องการก็จะไม่มีการให้คำชมหรือให้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

2. แบบประชาธิปไตย (Democratic Method) หมายถึง วิธีที่ผู้เลี้ยงดูให้ความสำคัญกับการอธิบายและให้เหตุผล เพื่อให้เด็กเข้าใจว่าทำไมเขาถึงถูกคาดหวังให้ทำพฤติกรรมหนึ่งมากกว่าอีกพฤติกรรมหนึ่ง และเมื่อเด็กสามารถทำพฤติกรรมที่ต้องการหรือแสดงว่าได้พยายามกระทำอยู่ บิดามารดาจะให้รางวัลด้วยการยอมรับ การลงโทษจะใช้ก็ต่อเมื่อเด็กตั้งใจที่จะปฏิเสธพฤติกรรมที่พึงประสงค์

3. แบบปล่อยปละละเลย (Permissive Method) วิธีนี้อาจจะถือว่าไม่ใช่วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่แท้จริง เพราะเด็กเรียนรู้โดยการลองผิดลองถูกด้วยตนเองมากกว่าจากคำแนะนำของผู้เลี้ยงดู เมื่อเด็กพบว่าพฤติกรรมใดไม่ได้รับการยอมรับ เขาก็จะเปลี่ยนพฤติกรรมใหม่หรือคงพฤติกรรมนั้นไว้จนกว่าเขาจะพบพฤติกรรมใหม่ ซึ่งนอกจากจะทำให้ความพึงพอใจให้กับตัวเองแล้วยังเป็นที่ยอมรับของกลุ่มด้วย

จากการแบ่งรูปแบบการเลี้ยงดูของ Rogers (1969, p.117) และ Hurlock (1974, p. 90) นั้น ผู้วิจัยได้สรุปลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของทั้ง 2 ท่าน เพื่อศึกษาลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุต่อพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น ออกเป็น 4 รูปแบบดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (Democratic) หมายถึง การที่บิดามารดา หรือผู้เลี้ยงดูปฏิบัติต่อบุตรด้วยความยุติธรรม บิดามารดาให้ความรักความอบอุ่นอย่างมีเหตุผล ยอมรับความสามารถ และความคิดเห็นของเด็ก ส่งเสริมให้เด็กมีอิสระในการตัดสินใจหรือแก้ปัญหาด้วยตนเอง และให้ความร่วมมือกับเด็กตามโอกาสอันสมควร เมื่อเด็กสามารถทำพฤติกรรมที่ต้องการ บิดามารดาจะให้รางวัลด้วยการยอมรับ ส่วนการลงโทษจะใช้ก็ต่อเมื่อเด็กตั้งใจจะปฏิเสธพฤติกรรมที่พึงประสงค์และใช้การลงโทษที่ไม่รุนแรง

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความทะนุถนอมคุ้มครองมากเกินไป (Overprotection) หมายถึง การปฏิบัติของบิดามารดา หรือผู้เลี้ยงดูที่ทำให้เด็กมีความรู้สึกว่าเขาเองไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควร ไม่ได้ทำในสิ่งที่ตนเองต้องการหรือทำอะไรด้วยตนเอง ถูกควบคุมให้อยู่ในสายตาหรือปกป้องคุ้มครองให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา ไม่มีความเป็นตัวของตัวเองและมีความรู้สึกว่าเขาเองเป็นเด็กตลอดเวลา

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกดขี่เผด็จการ (Demanding Authoritarian) หมายถึง การที่บิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูใช้กฎหรือระเบียบที่เข้มงวดเพื่อให้เด็กมีความประพฤติที่ต้องการ โดยไม่มีการอธิบายเหตุผลใด ๆ ทั้งสิ้น ถ้าเด็กไม่ปฏิบัติตามก็จะลงโทษอย่างรุนแรง แต่ถ้าเด็กปฏิบัติตามที่ต้องการก็จะไม่มีการให้คำชมเชยหรือให้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (Neglecting or Rejecting) หมายถึง การปฏิบัติของบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดู ที่ทำให้เด็กรู้สึกว่าเขาถูกเกลียดชังไม่ได้รับความเอาใจใส่ สนับสนุนหรือ

ให้คำแนะนำช่วยเหลือเท่าที่ควร ไม่ยินดียินร้ายต่อพฤติกรรมของเด็ก ไม่คิดว่ากล่าวตักเตือนเมื่อทำผิด มักใช้วิธีการวิจารณ์ คำหิ โทษที่รุนแรง ปราศจากเหตุผล ไม่ให้ความสนใจสนทนากันเอง และปล่อยปละละเลยความเป็นอยู่

แนวคิดการสนับสนุนจากเพื่อนที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

การคบเพื่อนเป็นพัฒนาการทางสังคมที่สำคัญของวัยรุ่น เป็นพื้นฐานของการเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ต่อไปในอนาคต โดยปกติทุกคนจะมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กัน ไม่มีใครสามารถอยู่ได้ด้วยตัวคนเดียวโดยไม่ติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น และการมีความสัมพันธ์กับเพื่อน ๆ เป็นสิ่งสำคัญที่สุดทั้งทางส่วนตัวและทางสังคม บุคคลมีแนวโน้มที่จะเลือกคบ หรือชอบพอกับคนที่มีลักษณะคล้ายกับตนเองทั้งในด้านความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยม การเข้ากลุ่มเพื่อนของวัยรุ่นเป็นธรรมชาติหรือภาวะปกติของวัยรุ่นโดยทั่วไป เพื่อเสริมความรู้สึกรับรู้ในจิตใจของตน และได้มีโอกาสแสดงความสามารถ ความคิดเห็นให้คนอื่นยอมรับเพื่อเพิ่มความเชื่อมั่น ขณะเดียวกันก็ได้มีโอกาสเรียนรู้จากคนอื่น เพื่อปรับปรุงตัวเองให้ดียิ่งขึ้น อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนวัยรุ่นเดียวกันจึงมีสูงมาก และจะส่งผลถึงการแสดงออกทางพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่น ถ้าวัยรุ่นเลือกคบเพื่อนไม่ดี เด็กวัยรุ่นก็จะมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมที่เป็นไปในทางเสื่อมเสีย สำหรับการร่วมกิจกรรมกับเพื่อนของวัยรุ่นนั้นควรจะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียน และเป็นกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ หลีกเลี่ยงกิจกรรมที่เป็นโทษ เช่น เที่ยวกลางคืน ดื่มสุรา เล่นการพนัน เป็นต้น (Byrne, 1971 อ้างถึงใน วิจิตาภาณี เจริญขวัญ, 2524)

แนวคิดทางการตลาดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Alcohol Marketing)

ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (2553, หน้า 53) รายงานว่า ตลาดนักดื่มของเยาวชนและประชากรที่อายุยังน้อยในประเทศกำลังพัฒนาอย่างประเทศไทย เป็นที่ต้องการของอุตสาหกรรมสุราในระดับโลก พบว่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นำเข้าเป็นประเภทเครื่องดื่มที่เด็กวัยรุ่นที่เคยดื่มแล้วอยากจะดื่มอีก ทั้งนี้เหตุผลสนับสนุนสำคัญอีกประการ คือภาพลักษณ์ของสินค้าจากการทำการตลาดแบบตรงและแบบแอบแฝง ผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะเลือกผลิตผลิตภัณฑ์ที่เสียวภายในอัตราที่ต่ำ เพื่อให้ราคาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในท้องตลาดต่ำที่สุดเป็นไปตามแนวคิดทางการตลาดซึ่ง Kotler and Armstrong (2004, p. 56) ได้ให้ความหมายการตลาด ว่าเป็นกระบวนการทางสังคมซึ่งกระทำขึ้นโดยบุคคล และกลุ่มบุคคลได้รับสนองความจำเป็นและความต้องการ จากการสร้างและแลกเปลี่ยนระหว่างผลิตภัณฑ์และมูลค่าผลิตภัณฑ์ ที่ใช้เพื่อให้เกิดอิทธิพลความต้องการในผลิตภัณฑ์เป็นยุทธวิธีทางการตลาดที่ทำให้กลุ่มเป้าหมายตอบสนอง จากความหมายของการตลาด ศิริวรรณ เจริญรัตน์ และคณะ (2546, หน้า 53-55) ได้กล่าวถึงทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด

(Marketing Mix หรือ 4Ps) หมายถึง ตัวแปรทางการตลาดที่ควบคุมได้ซึ่งใช้ร่วมกันเพื่อสนองความพึงพอใจแก่กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย

1. ผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง สิ่งที่เสนอขายเพื่อสนองความต้องการของลูกค้าให้พึงพอใจในผลิตภัณฑ์ที่เสนอขายอาจจะมีตัวตนหรือไม่มีตัวตนก็ได้ ผลิตภัณฑ์จึงประกอบด้วย สินค้า บริการ ความคิด สถานที่ องค์กรหรือบุคคล ผลิตภัณฑ์ต้องมีสรรพประโยชน์ มีมูลค่าในสายตาของลูกค้า จึงจะมีผลทำให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่ขายได้

2. ราคา (Price) หมายถึง มูลค่าผลิตภัณฑ์ในรูปตัวเงิน ราคาเป็นต้นทุนของลูกค้า ผู้บริโภคจะทำการเปรียบเทียบระหว่างมูลค่า ผลิตภัณฑ์กับราคาผลิตภัณฑ์นั้น ถ้ามูลค่าสูงกว่าราคา เขาก็จะตัดสินใจซื้อ

3. การส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นการติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับข้อมูลระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อ เพื่อสร้างทัศนคติและพฤติกรรมการซื้อ การติดต่อสื่อสารอาจใช้พนักงานขายทำการขาย หรือการติดต่อสื่อสารโดยใช้สื่อ

4. การจัดจำหน่าย (Place or Distribution) หมายถึง โครงสร้างของช่องทางซึ่งประกอบด้วยสถาบันหรือกิจกรรมการเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์หรือบริการออกสู่ตลาดเป้าหมาย คือ สถาบันการตลาด ช่องทางการจัดจำหน่าย และการกระจายตัวของสินค้า

สิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2546, หน้า 119) กล่าวว่าปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรซื้อหรือบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นลักษณะของผู้ซื้อที่ได้รับอิทธิพลมาจากปัจจัยด้านวัฒนธรรม ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านจิตวิทยา เกิดจาก

1. การจูงใจ (Motivation) หมายถึง สิ่งกระตุ้นที่อยู่ภายในตัวบุคคลซึ่งกระตุ้นให้บุคคลปฏิบัติ การจูงใจเกิดภายในตัวบุคคลแต่อาจถูกกระทบจากปัจจัยภายนอก เช่น วัฒนธรรม ชนทางสังคม หรือสิ่งกระตุ้นที่นักการตลาดใช้เครื่องมือทางการตลาดเพื่อกระตุ้นให้เกิดความต้องการ

2. การรับรู้ (Perception) เป็นกระบวนการซึ่งแต่ละบุคคลได้รับการเลือกสรร จัดระเบียบและตีความหมายข้อมูล เพื่อที่จะสร้างภาพที่มีความหมายการรับรู้ เป็นกระบวนการของแต่ละบุคคลซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยภายใน เช่น ความเชื่อ ประสบการณ์ ความต้องการและอารมณ์ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยภายนอก คือ สิ่งกระตุ้นการรับรู้ การรับรู้จะแสดงถึงความรู้สึกจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ การเห็น ได้กลิ่น ได้ยิน รู้รสชาติ และการสัมผัส

3. การเรียนรู้ (Learning) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมหรือความโน้มเอียงของพฤติกรรมจากประสบการณ์ที่ผ่านมา การเรียนรู้ของบุคคลเกิดขึ้นเมื่อได้รับสิ่งกระตุ้นและเกิดจากการตอบสนอง

4. ความเชื่อ (Beliefs) การประเมินความพึงพอใจของบุคคล ความรู้สึกด้านอารมณ์ และแนวโน้มการปฏิบัติที่มีผลต่อความคิดหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จากการศึกษาพบว่าทัศนคติของผู้บริโภคกับการตัดสินใจซื้อสินค้ามีความสัมพันธ์กัน การเกิดทัศนคตินั้นเกิดจากข้อมูลที่แต่ละคนได้รับ จากประสบการณ์การเรียนรู้ในอดีตเกี่ยวกับสินค้านั้น หรือความนึกคิดจากความสัมพันธ์ที่มีต่อพ่อแม่ เพื่อน หรือบุคคลอื่น ๆ ในสังคม

ทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory)

จากแนวคิดของ Bandura (1997, p. 110) ได้พัฒนาและทดสอบทฤษฎี คือ ถ้าบุคคลสามารถคาดหวังหรือมีความเชื่อในความสามารถของตนเอง โดยทราบว่าจะต้องทำอะไรบ้าง และเมื่อทำแล้วจะได้ผลลัพธ์ตามที่ตนคาดหวังไว้ บุคคลนั้นก็จะปฏิบัติตาม โครงสร้างทฤษฎีที่สำคัญมีดังนี้ บุคคล (Person), พฤติกรรม (Behavior), ผลลัพธ์ (Outcome), ความคาดหวังในความสามารถ (Efficacy Expectations), และความคาดหวังของผลลัพธ์ (Outcome Expectations) จากโครงสร้างจะแสดงให้เห็นส่วนประกอบที่สำคัญของทฤษฎี คือ (Oei & Baldwin, 1994, p. 525)

1. ความคาดหวังในความสามารถ (Efficacy Expectations) แปลความให้มีความหมาย ความคาดหวังในความสามารถว่า เป็นความเชื่อของบุคคลที่ว่า ตนสามารถทำพฤติกรรมต่างๆที่กำหนดไว้ได้ เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการ

2. ความคาดหวังในผลลัพธ์ (Outcome Expectations) หมายถึง การที่บุคคลประมาณค่า พฤติกรรมเฉพาะอย่างที่จะปฏิบัติ นำไปสู่ผลลัพธ์ตามที่คาดหวัง เป็นการคาดหวังผลที่เกิดขึ้นสืบเนื่องจากพฤติกรรมที่ได้ทำ

บุคคลจะตัดสินใจ กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความคาดหวังหรือความเชื่อว่าตนจะสามารถกระทำพฤติกรรมนั้นได้สำเร็จ และอีกส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับ การคาดหวังหรือการประมาณค่าผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำพฤติกรรมว่ามีคุณค่าเพียงใดเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นนั้น ความคาดหวังทั้ง 2 ประการที่กล่าวมาแล้ว ดังนั้น ความคาดหวังจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Alcohol Expectancy) จึงหมายถึง ความคาดหวัง หรือความเชื่อเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่จะได้รับจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทั้งหมด 6 ด้าน ประกอบไปด้วย ความคาดหวังในผลลัพธ์ทางบวกที่เกิดจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ ความคาดหวังว่าจะทำให้เกิดผลดีแก่ตนเอง เช่น การกล้าแสดงออก ลดความตึงเครียด ส่วนความคาดหวังในผลลัพธ์ทางลบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ มีความคาดหวังว่าทำให้เกิดผลเสียแก่ตนเอง เช่น เกิดภาวะติดแอลกอฮอล์ หรือทำให้รู้สึกตึงเครียด (Oei, Hasking, & Young, 2005, pp. 287-289). ดังนั้น

1. ความกล้าแสดงออก (Assertion) เป็นความคาดหวังในผลลัพธ์ทางบวกจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ มีความคาดหวังว่าเมื่อดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้าไปแล้วจะส่งผลทำให้เกิดความรู้สึกกล้าพูด กล้าแสดงออกเนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม ไปพร้อม ๆ กัน ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอาจจะส่งผลทำให้วัยรุ่น เกิดความรู้สึกไม่มั่นใจในตนเอง เกิดความไม่กล้าแสดงความคิดเห็นหรือแสดงออกในพฤติกรรมที่เหมาะสม (Hurlock, 1973, p. 96) เนื่องจากฤทธิ์ของแอลกอฮอล์จะไปกระตุ้นประสาทส่วนกลาง ทำให้ระบบควบคุมตนเองเสียไป ทำให้เมื่อดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้วจะเกิดความกล้าพูดและกล้าแสดงออกมากขึ้น เมื่อวัยรุ่น ได้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือเห็นบุคคลที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้วมีความกล้าแสดงออก ก็อาจจะส่งผลทำให้วัยรุ่นเกิดความคาดหวังจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในด้านของการเพิ่มความกล้าแสดงออกให้กับตนเอง

2. การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ (Affective Change) เป็นความคาดหวังในผลลัพธ์ทางลบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ มีความคาดหวังว่าเมื่อดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้าไปแล้วจะส่งผลทำให้มีอารมณ์ตึงเครียด ทำให้รู้สึกวุ่นวายตนเองล้มเหลว หรือทำให้ก้าวร้าว โดยอารมณ์ของวัยรุ่นเป็นอารมณ์ที่รุนแรง อ่อนไหวง่าย และเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อารมณ์ที่มักจะเกิดกับเด็กในวัยนี้ ได้แก่ ความกลัว ความกังวล ความวิตก ความคับข้องใจ ซึ่งการควบคุมอารมณ์ของวัยนี้ทำได้ไม่สมบูรณ์นัก (Santrock, 1996, p. 120) ส่งผลทำให้วัยรุ่นเกิดความขัดแย้งกับผู้ปกครองบ่อย ๆ ในบางครั้งอาจทำให้วัยรุ่นรู้สึกผิดหรือเสียใจในการกระทำของตนเอง ส่งผลทำให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งเมื่อดื่มเข้าไปแล้วจะทำให้เกิดความรู้สึกผิดกับความรู้สึกผิดของตนเองยิ่งขึ้น จึงทำให้รู้สึกวุ่นวายตนเองล้มเหลว ทำให้วัยรุ่นเกิดความคาดหวังจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในด้านการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์

3. ความรู้สึกพึ่งพิง (Dependence) เป็นความคาดหวังในผลลัพธ์ทางลบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ มีความคาดหวังว่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นสำคัญต่อชีวิต ไม่สามารถที่จะอยู่ได้โดยไม่ได้อดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการความเข้าใจ และต้องการการยอมรับจากบุคคลรอบข้าง แต่เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของอารมณ์ที่ไม่คงที่อาจส่งผลให้วัยรุ่นเป็นเด็กที่มีปัญหาเนื่องจากการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ทำให้ไม่ได้รับการยอมรับจากบุคคลรอบข้าง ซึ่งอาจทำให้วัยรุ่นหันมาดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยมีความคาดหวังจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อให้เป็นที่พักพิงหรือยึดเหนี่ยวทางจิตใจ

4. การกระตุ้นในเรื่องเกี่ยวกับทางเพศ (Sexual Enhancement) เป็นความคาดหวังในผลลัพธ์ทางบวกจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ มีความคาดหวังว่าเมื่อดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้าไปแล้วจะช่วยเพิ่มสมรรถนะทางเพศ และเป็นที่น่าสนใจของเพศตรงข้าม เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัย

ที่มีการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้านของร่างกายเพื่อพัฒนาไปสู่วัยผู้ใหญ่ ซึ่งรวมไปถึงการพัฒนาของระบบอวัยวะสืบพันธุ์ด้วย วัยรุ่นจึงเริ่มให้ความสนใจกับเพศตรงข้าม โดยวัยรุ่นอาจมองว่าผู้ที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้นมีความเท่ ทันสมัย และเป็นที่ดึงดูดใจของเพศตรงข้าม และอาจนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ได้ ส่งผลให้วัยรุ่นมีความคาดหวังว่าเมื่อดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้าไปแล้วจะทำให้ได้รับการตอบสนองทางเพศมากขึ้น

5. การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการรู้คิด (Cognitive Change) เป็นความคาดหวังในผลลัพธ์ทางบวกจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ มีความคาดหวังว่าเมื่อดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้าไปแล้วจะทำให้เกิดความคิดที่ดี ๆ และทำให้ตนเองสดชื่น ทำให้กระปรี้กระเปร่า เนื่องจากฤทธิ์ของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้นทำให้ผู้ที่ดื่มรู้สึกสนุกสนาน กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นมากขึ้น ซึ่งอาจทำให้วัยรุ่นเกิดความเชื่อว่าความคิดดี ๆ จะเกิดขึ้นได้เมื่อได้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะทำให้ตนเองรู้สึกดี มีชีวิตชีวา

6. การลดความตึงเครียด (Tension Reduction) เป็นความคาดหวังในผลลัพธ์ทางบวกจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ มีความคาดหวังว่าเมื่อดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้าไปแล้วจะทำให้เกิดความรู้สึกผ่อนคลาย ทำให้ความรู้สึกตึงเครียดต่าง ๆ ลดลง เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่มีความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองสูง ซึ่งผู้ใหญ่อาจจะไม่เข้าใจเป็นสาเหตุนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างวัยรุ่นกับผู้ปกครองได้ อาจทำให้วัยรุ่นเกิดความรู้สึกตึงเครียดและนำไปสู่การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพราะเมื่อดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้วจะทำให้ไม่ต้องรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพราะฤทธิ์ของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทำให้ผู้ดื่มรู้สึกผ่อนคลาย ทำให้วัยรุ่นมีความคาดหวังว่าเมื่อดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้าไปแล้วจะทำให้รู้สึกผ่อนคลายลดความตึงเครียดได้

ทฤษฎีทัศนคติ (Attitude Theory)

Rokeach (1968, pp. 13-18) กล่าวว่า ทัศนคติ ค่านิยมและความเชื่อ เป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมและสังคม รวมทั้งเป็นแรงผลักดันส่วนบุคคลที่ต่างก็มีอิทธิพลต่อทัศนคติ ค่านิยมและความเชื่อ เนื่องจากวัฒนธรรมทางสังคมที่บุคคลใช้ชีวิตมาตั้งแต่เด็กนั้น ได้วางกรอบให้บุคคลปฏิบัติไปในแนวทางที่คล้ายกัน นอกจากนี้ผลการเรียนรู้ทางสังคมของสถาบันทางสังคมต่าง ๆ เช่น สถาบันทางศาสนา สถาบันทางการเมือง สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลทำให้เกิดทัศนคติ ค่านิยมและความเชื่อของบุคคล มีรากฐานมาจากประสบการณ์ โดยเริ่มพัฒนามาตั้งแต่เด็กจนกระทั่งถึงวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ผ่านทางการอบรมเลี้ยงดู ครั้นเมื่อเติบโตและมีประสบการณ์ทางสังคมมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นจากสถาบันการศึกษา ศาสนา กลุ่มเพื่อนหรือสื่อต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดความคิด และประสบการณ์การเรียนรู้ จนเป็นส่วนหนึ่งของความคิดอ่านของบุคคล แล้วกลายเป็นสิ่งที่บุคคลนิยมชมชอบ ยึดมั่น และใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐานในการชี้นำพฤติกรรมบุคคล